ARAYIŞ

23 MAYIS 1981 • SAYI 14 • HAFTALIK DERGİ • 30 - TL.

Ağca düğümü çözülmeli

BÜLENT ECEVİT

Kimler kaçırdı Kimler korudu Kimler kullandı

BAŞYAZI
27 MAYIS'LA İLGİLİ GERÇEKLER

Yargıçların güvencesi kaldırılıyor mu?

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

Çözüm Nerede?

Altmış yıl önce savaşın yarattığı tarihsel birliğin ve iç barışın maddi koşullarını ekonomik yapısında bulabilen o günkü Türk toplumuyla, ekonomik yapısı büyük ölçüde özel sektör lehine değişmiş bugünkü Türk toplumu aynı değildir. Ekonomimizdeki bu değişiklik yeni güçleri tarih alanına çıkarmıştır. Toplumsal yapımızda ortaya çıkan bu değişiklik, yeni kavramları, yeni düşünce biçimlerini de beraberinde üretmiştir. Bu değişmeleri devekuşu gibi başımızı kuma gömerek görmemezlikten gelemeyiz. Dün dağlarda ot toplıyan, ovalarda koyun güden köylü, bugün fabrikada işçidir. İşçi olduğu için de onun çelişkisi artık doğayla değil, fabrikayladır, patronladır. Yaşamını, fabrika, başka bir deyimle, içine girdiği yeni üretim biçimi belirlediğinden, onun düşünce yapılanması bu doğrultuda olacaktır.

Sevinçleri, sıkıntıları bu kaynaktan gelecektir. Ahlat ve inanca da yansıyan işte bu durumun yani ekonomik, toplumsal ve düşünsel değişmelerin kendi açımızdan-Kemalist açıdan (milli çerçeve içinde) bir açıklaması olmalıdır

Her bakımdan bizi bekliyen ve çözülmesi gereken düşünsel ve toplumsal sorunlarımız vardır. Bu sorunları Moskova'nın ya da Vaşington'un uzatacağı sihirli ideolojilerle çözemeyiz, açıklıyamayız. Ve hele uluslararası komünizmle ya da uluslararası kapitalizmle bütünleşme ütopyalarıyla hiç çözemeyiz.

Çözüm bizdedir ve bu çözüm, zıtların sentezi olarak doğmuş olan Kemalizm'in ilkelerindedir. Yeter ki Kemalizmin ekonomik ve sosyal yönünü ortaya çıkarmak için kolları sıvayalım.

Mustafa ÖZ
Adana

DİLDE ÖZLEŞME VE GERİCİ SALDIRILAR

Güzel Türkçe'm, her geçen gün özleşip gelişiyor. serpilip güzelleşiyor. Türkçe'min sözcük bahçelerinde hergün yeni yeni çiçekler açıyor. Tatlı, sevimli, albenili... Anamdan ilk, ninnilerle öğrendiğim dünya güzeli dilim, anamın dili, anadilim allanıp pullandıkça, şekerleşip ballandıkça.. Hemi de dilden dile türkü olup dolandıkça, kimi karanlık kuşları, öyle bir tedirgin olup, öyle bir çığrışır oldular ki, aman tanrım, yırtınıp döğünmelerine ne can dayanır, ne yürek...

Bizim saygıdeğer (!) Osmanlıcacılar şu son zamanlarda sayrılığa düştüler iyiden. Etmeyin Efendiler, yapmayın!... Siz gayri çaresiz sayılanlardansınız... Dünyanın hiçbiryerinde sizin sayrılığınızın ilacı bulunmadı henüz. Hiçbir tıp uzmanı sizi iyileştirebilemez. Çünkü geçmişin küflenmiş değerlerini hortlatarak, onları yeniden canlandıracak tıbbi yöntem görülmüş değil yeryüzünde... Boşuna uğraşmayın,boşuna çaba harcayıp masraflara girmeyin Yazık değil mi canım, sayrılıktan bitkin düşmüş gönül ve gövdenize?Kendinize, kesenize, emeğinize hiç acımıyor musunuz?

Aslında dil karşı-devrimcilerinin neyin peşinde oldukları bilinmektedir. Bu konudaki bayraktarlığı "Belli bir gazetenin yapmış olması da basit bir raslantı değildir. Bu çevreler, söylemek istediklerini açık açık söyleyemeyince dil sorununun maske ya parak çıkıyorlar ortaya, Ama yerleşmiş, kök salmış, sarsılması olanaksız bir kurama saldırarak amaçlarına erişimezler. Onlar "Uydurmaca, uydurukça, yutturmaca" desinler... Türkçemizin en özgün, en başarılı, en kalıcı yapıtları artık onların sabah akşam sövdüğü öz Türkçe ile yazılıyor.

Sabri Yücel
Kavak/SAMSUN

DÜŞÜNDÜRÜCÜ GERÇEKLER

DERGİNİZİ okumaya bir arkadaşımın vasıtası ile başladım. Başta sıkıcı, bir dergi görünümü vardı fakat bir insan, bir kişi kafasını yorduğu takdirde, düşündürücü gerçekleri yansıtıcı bir görünüm alıyor. 9. sayıda sayın Bülent beyin yaptığı ilginç yazılarla cumhuriyet halk partisinin ve kendisini nasıl, birisi olduğunu tüm kamu oyunun huzurunda bir gerçek olaraktan yansıtmıştır. Sayın Bülent beyden Arayış Dergisi okuru olaraktan böyle gerçekleri yansıtan, yazıları herzaman yazmasını diler, ayrıca aydın görüşlü bir derginin yayın, hakkının hiç bir zaman kısıtlanmamasını dilerim. Burada satırlarıma son verirken, tüm Arayış dergisinin yayın elemanlarına ve ayrıca yayın danışmanı Bülent beye, başarılar dilerim.

Mustafa DOĞAN
İstanbul

"NEYİN ARAYIŞI ?" DİYORLAR

Dergi'den önce,söylentiler çıkmağa başladı.

"Dergiyi kim çıkarıyor? Maddi güç nereden sağlanıyor? Parlamenterler eski görevlerine dönmek zorunda kalıyorlar. Ecevit'in eline şu kadar para geçiyor. Derginin koordinatörlüğünü yaparsa eh, biraz bişeye benzer. Hem neyin arayışı? Ecevit'in aradığı nedir?"

Tırnağı kapamayıp uzatmak kolay. Anlaşılan şu ki: KORKUYORLAR.

Kendi pisliklerini örtebilmek, uyancaları başka yana çekebilmek için namuslu kişilere, namuslu basına çamur atıyorlar. Korkaklığın rahatsızlığı içinde yiğit, yalancılığın dürtüsünde gerçekçi, ikiyüzlülüğün aynasında "Doğruca Davut" görünmeye çalışıyorlar. Herkesin gözü kör, kulağı sağır. Doğru düşünen bir kendileri. Böyle biliyorlar.

Dergi yayına girdikten sonra, kimi çevrelerceyapılan saldırıları hep birlikte izledik.

Nadir Nadi'nin deyimiyle, böyleleri tam bir "Prototip" tir. Günümüzde prototiplerin sayısı oldukça çok.

Zamanında "ATATÜRK" sözcüğünü ağzına alamayan, bu sözcüğü, O büyük insana yakıştıramayan, bu alanda "Hakaret" sayılacak yazılar döktüren prototipler, bugün başımıza "Atatürkçü" kesildiler. Ne güzel yazmıştı Sayın Ecevit.

"Öteden beri Atatürk'ün bayrağını onurla taşıyanlar, Atatürkçülüğü yıllarca baltalayıp şimdi hidayete ermiş görünenlerden Atatürkçülük dersi alamazlar."

ARAYIŞ'ın 9. sayısında, bu prototipler, kendilerine yakışan yanıtı çok güzel bir biçimde ve de yeterince aldılar.

"Cahiller, cesur olur" diye Araplar'ın bir sözü vardır. Gerçekten öyle. Adam oturmuş bir gazetenin köşesine, Yurt gerçeklerinden, ulus çıkarlarından öte, eli patronunun eteğinde. Kul olur, kurban olur. O, öldürmeye kalkar, yeter ki patronu desin "Vur". Bu bir eğitim noksanlığı değil de ne? Hangi fakülteyi bitirirsen bitir. Camlatıp başucuna astığın diplomanda derecen ne olursa olsun. Varsın bulunsun adının önünde bir takım "San"lar, "Ünvan"lar. Yeterince değilse eğitimin, ötesi boş, ötesi masal.

Selahattin Batu, bir dostunu anlatırken şöyle diyordu:

"Bu dostumun eriştiği olgunluğu amaç edinsek, belki de çok daha rahat olurduk. İnsan daha huzurlu, daha mutlu olurdu. Böyle acıkmaz, böylesine döğüşmez, her gün daha bayağılaşmazdı. Hırslarını bir güzel amaçta özetler, O'nu aşan, zedeleyen, bütün çabaları daha başlarken durdururdu."

Ah bir amaç edinebilsek. Gerçeği görsek bir. Çağdaş düşüncede yoğrulsak. Bağnazlığa, gericiliğe karşı koyabilsek. Bilmin yolgösterciliğinde bir yönelebilsek geleceğe.. Eğitimin mayasını, özdeki hamura bir karabilsek..

Yine, kişilerin kinlerini birbirleri üzerine kusmalarına karşılık, Batu'nun öğüdü şu oluyordu:

"İnsanların bize sunduğu zehire, dişimizi sıkıp alışmak gerek. Çırpınarak, düşünerek o zehirden bal yapmak gerek..."

Aldınız mı yanıtı şimdi? ECEVİT'İN ARADIĞI BUDUR.

Öteki sorularınız, yanıt vermeğe değmez...

Fehmi SALIK
ANKARA

"BUNALIM EKONOMİSİ" BAŞLIKLI YAZINIZ...

ONBİR sayılı derginizin EKONOMİ bölümündeki "Bunalım Ekonomisi Kuralları ve Ekonomik Sorunlara Akılcı Yaklaşım" başlıklı yazı dizinizi taktir ve hayranlıkla okudum, Ekonomisi sıfıra inmiş, ordusu dağılmış, toprakları işgal edilmiş bir ülke sorunlarının akılcı ve inançlı bir yöntemle nasıl düzeltildiğini ve ekonomik bağımsızlığa kavuşturulduğunu o büyük kurtarıcının 10. yıl nutkundan defalarca okuyarak öğrenen,bilen ve inanan bir Türk olarak, geçmeşten ders almayarak tekrar yoksulluğa, az gelişmişliğe düşmekten üzülmemek ne mümkün?

25-30 yıl var ki borçluyuz ve borçlanmaktayız. Memleket ekonomisini daha da zora sokmakta; köklü ve akılcı tedbirler almakta gecikmişiz. Borcumuz azalmamış, bilakis artmış, 20 milyarlık bir rakama ulaşmış, 2000'li yıllarda 50,60 milyar dolara ulaşacağı kesin. Alınan bu borçlarla neyi hedefliyoruz, kesin belli değil. Neler yapmışız, yapılanlar bu miktarların karşılığı mıdır, ulusal ekonomiye katkısı nedir, ne kadardır, bilmiyoruz. "Borç bini aşarsa kişi her gün tavuk eti yer", derler, Yokse biz bu borçları hibe mi zannediyoruz? Bugünkü dünya koşullarında böyle şeyler olamaz. Bu borçların karşılığı bizlerden santim santim alınır. Tıpkı Osmanlı borçlarının alındığı gibi. Aksi halde, ulusal bağımsızlık ve onurumuz kırılmaz mı? Belki "Borç yiğidin kamçısıdır" sözünde ısrar edenler olabilir. Bu deyimin yorumu çok yönlüdür. Biz ancak böylesi düşman başına demeliyiz. Borçla yatıp borçla kalkanın ne yiğitliği ne de erliği kalır.

Derginizi sabırsızlıkla bekliyorum.

Ahmet ALPSAR
Afyon

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

Yayın Danışmanı:
BÜLENT ECEVİT

Yazı İşleri Müdürü
O. NAHİT DURU

ADRES:
Reşit Galip Caddesi no: 94
Gaziosmanpaşa
Posta Kutusu: 75
Küçükesat ANKARA
TELEFON:
28 44 74 - 26 00 56
PİKAJ ve MONTAJ:
ARAYIŞ Teknik Servisi
DİZGİ: ENLEM 80 — 18 60 71
BASILDIĞI YER:
Daily News Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş.

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına **İMTİYAZ SAHİBİ**
MEHMET ERDÜL

SAYI: 14
23 Mayıs 1981
FİATI 30.- TL

YAZI İŞLERİ'nden

BİRLİKTE GÖRECEĞİZ

Sayın Okurlarımız, teknik güçlüklerimiz sürüyor. O nedenle bazı önemli haberleri hafta içinde oluşsa bile sizlere ancak bir hafta sonra ulaştırabiliyoruz. İlerideki günlerde bu güçlüğü bir ölçüde olsun aşabileceğimizi umuyor ve bunun için girişimlerde bulunuyoruz.

*
* *

Dergimizde bu hafta da ilgi ile izleyebileceğiniz konulara yer vermeye çalıştık. Papa'yı vuran Mehmet Ali Ağca ile ilgili olarak " AĞCA DÜĞÜMÜ ÇÖZÜLMELİ" başlıklı yazıyı Yayın Danışmanımız ve Başyazarımız Bülent Ecevit yazdı. Başyazısında da "27 MAYIS'LA İLGİLİ GERÇEKLER" başlığı ile 27 Mayıs 1960 ve sonrasıyla ilgili gelişmeleri işledi...

Yine bu sayımızda, demokratik hukuk devleti açısından kaygı verici bazı gelişmelere değiniliyor ve Barolar Birliğinin bu konudaki görüşlerine yer veriliyor.

*
* *

Sayın Okurlarımız, 19 Mayıs 1981'i gerilerde bırakırken, 19 Mayıs 1979'daki törenlerde Ankara'da uygulanan tekniğin Samsun, Ankara ve İstanbul'da yinelendiğini gördük. O dönemde, bu tekniğe karşı çıkanların, bu tekniği "KOMÜNİSTLİK"le suçlayanların, özellikle bu tür saldırıları yapan basının, bugün ne diyeceklerini, ne yazacaklarını hep birlikte göreceğiz.

Önümüzdeki haftalarda buluşmak üzere, hepinize mutluluklar ve esenlikler diliyoruz.

Saygılarımızla...

DERGİNİN İÇİNDEN

Ağca düğümü çözülmeli

- **Ağca'yı ve onun gibileri kimler nasıl koruyor?**
- **Ağca'yı kimler nasıl kaçırdı?.. Kimler kullandı?**
- **Kimler Ağca'nın eline silâh verdi, cebine pasaport koydu, cüzdanını dövizle doldurdu? Kimler ona Mayorka'nın, Perugia Üniversitenin yolunu gösterdi?**
- **Ağca'yı ve onun gibileri yetiştirenlerin, koşullandıranların ve kullananların Türkiye'deki ve başka ülkelerdeki koruyucuları kimlerdir?.. Bazı Devletlerin bazı örgütleriyle ilişkileri nelerdir?**
- **Bütün bu gibi soruların yanıtlarını bulmak için, yalnız Türkiye'de değil, uluslararası alanda da, daha ciddi bir çaba gösterilmesi gerekir.**
- **Özellikle Türk ve Alman makamlarının, bürokratik engelleri aşan etkin bir işbirliğine yönelmeleri zorunludur.**

GEÇEN sayımız baskıya verildikten sonra, Papa İkinci Jan Pol'e suikast girişiminde bulunulduğu haberi geldi. Bu haberin şoku sürerken, Papa'yı öldürmeğe kalkışanın bir Türk olduğu, ardından da bu Türk'ün Mehmet Ali Ağca olduğu duyuldu.

Bütün Dünyada sevgi ve saygı toplayan bir büyük din adamına saldırıda bulunan kimsenin bir Türk vatandaşı olması, ülkemizde, üzüntüye utanç da ekledi.

İnanıyoruz ki bu olay ençok Türk halkını sarsmıştır.

*
**

Gerçi her toplumda bir takım meczuplar çıkabilir. Fakat Mehmet Ali Ağca'ya bir "meczup" demekle işin içinden sıyrılınamaz.

Olay, bir Ağca olayı olmanın çok ötesinde bir toplum sorunudur. Çünkü Mehmet Ali Ağca, Türkiye'de bazı çevrelerin yıllardır bilinçli, kasıtlı olarak ürettikleri, yüreklerini kurutup beyinlerini kurdukları robotlaşmış birçok caniden yalnızca biridir.

İşledikleri cinayetleri Mehmet Ali Ağca'nın serinkanlılığıyla, onun duygusuzluğu, onun ruhsuzluğuyla anlatabilen daha nice terörist var yurdumuzda, canavarlaştırılmış daha nice "insan" var.

Bunlara bir takım hedefler gösteriliyor, "falan kişiyi öldüreceksin, filân yeri tarayacaksın" deniliyor; ellerine her türlü silâh, kendilerine her türlü güvence veriliyor; onlar da, sorgusuz sualsiz verilen buyruğu yerine getiriyorlar. Öyle yetiştirilmişler, öyle koşullandırılmışlar.

O arada kendileri de ölürlerse, yandaşları onlara ya "kahraman" ya "şehit" diyorlar. Yakalanıp hapse atılırlarsa böylelerine —Ankara Sıkıyönetim Savcılığının Milliyetçi Hareket Partisi hakkındaki iddianamesinde belirtildiği gibi— "gazi" deniliyor ve her türlü maddi gereksinmeleri karşılanıyor, kaçırılmalarına yardım ediliyor.

*
**

İçlerinden bazılarında belki kontrol de elden kaçıyor ve öyleleri artık sırf cinayet için cinayet işler duruma geliyorlar. Aleme nizam vereceklerine inandırıldıkları için, âleme nizam vermenin de adam öldürmekten, kendileri gibi düşünmeyenleri yok etmekten geçtiğine inandırıldıkları için, ne kadar büyük hedeflere saldırırlarsa, o kadar büyüyeceklerini sanıyorlar.

Mehmet Ali Ağca da, belki,saldırdığı, öldürdüğü kişiler ne kadar büyük, ne kadar saygın, ne kadar sevilen insanlar olursa, kendisinin o kadar büyüyeceğine ve âleme nizam verme yolunda o kadar ilerleyeceğine inandırılmış zavallılardın biridir.

*
**

"Zavallı" sözü "Almanyanın Sesi" Radyosuna göre, Papa İkinci Jan Pol'ün, yaralandıktan hemen sonra, Mehmet Ali Ağca için kullandığı bir söz: O yaralı halinde Papa, kendisini öldürmeğe kalkışan genç için, "**zavallı adam, zavallı çocuk**" demiş.

Papa Jan Pol'ün kendinden çok, kendisini öldürmeğe kalkışan kimseye acıyabilecek bir kimse olduğu, vurulduğu ve yanındaki kimselerin kolları arasına düştüğü anda çekilen resmindeki yüz ifadesinden belli. Papanın vurulduğu yerdeki San Pietro Kilisesinde ve Floransa'nın Duomo'sunda büyük heykeltras Michelangelo'nun ünlü "Pieta" kompozisyonları vardır. Kişisel ve bedensel acıyı bu heykellerdeki kadar aşan bir sakin ifade görülüyordu vurulduğu an Papa Jan Pol'ün yüzünde... Kişisel acıyı aşabildiği için kendisine kıyanlara acıyabilecek, yüreği sevgiyle ve hoşgörüyle dolu bir insanın ifadesi...

*
**

Başlıca kurbanlarına bakınız Ağca'nın:

Abdi İpekçi!.. Herkese ve her düşünceye hoşgörüyle yaklaşabilen, topluma ve Dünyaya özgürlüğün, barışın, sevginin egemen olabilmesi için uğraş veren, eleştirirken bile kimseyi incitmemeye özen gösteren, gerek kendi ülkesinde gerek başka ülkelerin kendisini tanıyan basın ve siyaset çevrelerinde saygı ve sevgi uyandırmış bir kişi...

Papa İkinci Jan Pol!.. Üç yıl önce Papalığa ilk seçildiği günlerden beri, her dinden ve mezhepten insanların ve toplumların sevgisini saygısını gönlünü kazanmış alçak gö-

nüllü bir yüce din adamı... Halkının büyük çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'ye geldiğinde yere kapanıp toprağı öpen bir kimse...

Mehmet Ali Ağca böylelerini kurban seçiyor kendisine... Çünkü onu ve onun gibileri eğitenler, koşullandıranlar, kullananlar, barışı sevgiyi hoşgörüyü, "dava"ları veya "ülkü"leri önünde en büyük engel gibi görürler ve gösterirler. Onun için, yetiştirmelerini barışa sevgiye ve hoşgörüye düşman etmişlerdir. "Gönül seferberliği" sözünü bile, öldürücü bir silâhın "kod" adı olarak ezberletmişlerdir.

Böyle olunca, sırf Ağca gibi "zavallı"ların üstüne yürümekle, sırf onları suçlamakla, bütün günahı onların üstüne yüklemekle sorumluluktan kurtulunamaz.

*
* *

Ağca'yı ve onun gibileri kimler eğitti, koşullandırdı yıllar boyunca?.. Ülkemizde yıllardır sayısız genci birer cinayet robotu durumuna kimler, hangi örgütler getirdi? Onları bu duruma getirenleri kimler korudu kimler kullandı?.. Kimler bu canilerin eline silâh verdi, cebine pasaport koydu, cüzdanını parayla dövizle doldurdu? Kimler onları cezaevlerinden kaçırdı, kimler onları sınırlardan kaçırdı? Kaçıranları kimler korudu? Kimlerin yardımıyla koruyuculuğuyla, bu gibi yasa kaçakları, Türklere karşı sıkı vize barajları konmuş sınırlardan serbestçe geçebildiler?

Kısacası, Türkiye'de ve başka ülkelerde, Ağca'nın ve benzerlerinin ardındaki güçler nelerdir, bu güçlerin bağlantıları nerelere kadar uzanmaktadır?

Bu soruların yanıtlarını arayıp bulmak ve eksiksiz açıklamak gerekir.

Bu yapılmadıkça daha nice Ağca'lar Dünyayı birbirine katabilir?

*
* *

Mehmet Ali Ağca, Abdi İpekçi'nin vuruluşundan birkaç ay sonra, canilere teröristlere karşı polisin elinin kolunun bağlanmadığı bir dönemde, Türk polisince yakalanabilmişti. Bu büyük bir başarıydı.

Ağca Kasım başlarında getirildiği Adlı Tıp'tan kaçma girişiminde bulunuyor yine yakalanıyordu.

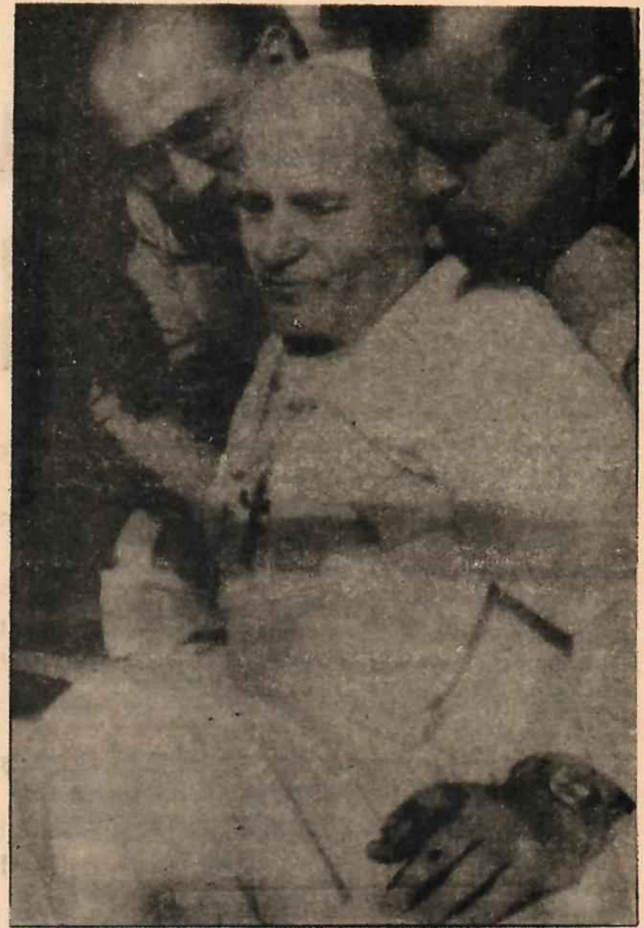
Ama daha sonra, 25 Kasım 1979'da, en sıkı güvenlik önlemlerinin alınmış olması gereken bir büyük askeri garnizonun içindeki cezaevinden kolaylıkla kaçırılabiliyor ve bir daha izine rastlanmıyordu.

Kaçırma işinin ön safında görünen birkaç erle astsubay veya küçük rütbeli subay hakkında soruşturma açılıyordu. Fakat olayın daha derinine inildiğini veya inilebildiğini gösteren bir belirti yoktu.

*
* *

Daha sonra, Ağca'ya ve başka bazı yasa kaçağı sağcı teröristlere Nevşehir'den pasaport verildiği duyuluyordu, ama, 12 Eylül 1980'e kadar sıkıyönetim dışında kaldığı için "Ülkücü"lerin merkez örgütlenmesinin Nevşehir'e kaydırıldığı bilindiği hâlde, Nevşehir'de ciddı bir operasyon yapılmıyor veya yapılamıyordu. O yüzden pekçok şey karanlıkta kalıyordu.

Bu arada, Nevşehir Cumhuriyet Halk Partisi İl Başkanını kimlerin öldürdüğü karanlıkta kalıyordu. İl Başkanının cenaze töreni günü yüzü aşkın parlamantere Hükümet Konağının yanı başında, ana caddenin iki yanından ateş açılması olayı da karanlıkta kalıyordu.

Ağca'nın kaçırılması, birkaç erle astsubayın veya biriki küçük rütbeli subayın işi olamazdı. Arkada daha güçlü destekler olmadan böyle bir işe kalkışılamazdı. Kaldı ki kaçırma olayının öncesi ve sonrası vardı. Ağca'nın Milliyetçi Hareket Partisiyle ve Ülkü Ocaklarıyla ilişkileri, onların da bir takım Devlet kuruluşlarıyla içli dışlı oldukları belliydi.

Ama sıkıyönetim döneminde yargı organlarınca da saptanmağa başlıyan bu tür ilişkiler bazı etkin çevrelerce halâ gözden saklanmak isteniyordu.

Papaya karşı suikast girişiminden sonra bu gözden kaçırma çabaları sürdürülüyor ve, işin ilginç yanı, bu çabalara, bir Devlet organı olan TRT de katkıda bulunuyordu. Papanın vurulma olayından sonra, günlerce, TRT'de, Ağca'nın, hiçbir örgütle bağlantısı olmadığını, kimseden talimat almadığını ileri süren sözleri kendi ağzından üstüste yayınlanıyordu.

Ancak İtalyan Savcılığının açıklamaları üzerinedir ki, TRT, Ağca'nın bir sağcı terörist olduğunu —yabancı kaynaklara dayanarak— açıklamak zorunda kalıyordu. Oysa, İtalyan savcılığına gelinceye kadar, Türk adaletinin bu konudaki bulguları, yargıları vardı. MHP ile ilgili olarak Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Savcılığının daha birkaç hafta önce yayınlanmış iddianamesi vardı. TRT bütün bunları bilmezlikten geliyordu.

Öte yandan bazı gazeteler de, Ağca'nın sağla ilişkisi olmadığı kanısını yerleştirmeğe çalışıyorlardı. Bu kanıyı yerleştirmek isteyenler arasında, şimdi Bakan olan bir başyazarın sütunundaki imzasız başyazıların meçhul yazarı da yer alıyordu.

*
* *

BELLİ ki Türkiye'de, henüz, saklanmak istenen ve saklanabilen pekçok gerçek ve çözülmemiş pekçok düğüm vardır.

Bağımsız yargı organları, ancak, elde edebildikleri çok sınırlı verilere dayanarak gerçekleri ortaya çıkarmağa çalışıyorlar. O arada, adalete gereğince yardımcı olmayanlara fazla birşey söylenmiyor, fakat yargı organlarının yeterince hızlı ve etkin çalışamadığından yakınılıyor; üstelik yargı organlarının bağımsızlığı sınırlansın isteniyor.

Gerçeklerin üstüne her engel aşılarak yürünmedikçe; düğümler her yönüyle çözülmedikçe; Ağca'yı yetiştirenlerin, besleyenlerin, önce cezaevinden sonra yurttan kaçıranların kimler, hangi örgütler olduğu ve bunların Devlet örgütü içindeki bağlantıları bütün açıklığıyla ortaya çıkarılmadıkça, Vatikan suikastının gölgesinden kurtulma olanağımız yoktur.

Üstelik, bunlar yapılmadıkça, olayın, Dünyada yeni bir Türk düşmanlığını körüklemesi de kolay önlenemiyebilir. Nitekim bunun acı belirtileri şimdiden görülüyor.

Ya yurt dışına kaçırıldıktan sonrası?..

Avrupa'nın hangi ülkelerinde kimler korumuştur, beslemiştir, kullanmıştır Ağca'yı?.. Kimler cüzdanını yabancı dövizlerle doldurup ona silâh vermiştir? Kimler onun sınırlardan serbestçe geçmesini, Mayorka'da moral dinlencesine gitmesini, İtalya'da Perugia Üniversitesine yazılmasını sağlamıştır? Buraların yolunu kimler, hangi örgütler göstermiştir Ağca'ya?..

23 yaşında kaç Türk genci Mayorka'nın yolunu bulabilir? 23 yaşında kaç Türk genci kendi başına İtalya'daki Perugia Üniversitesine kaydını yaptırabilir?

Ağca'nın uzun süredir elini kolunu sallıyarak dolaştığı, bir iddiaya göre dünya evine bile girdiği Avrupa ülkelerindeki bağlantıları, koruyucuları, kullanıcıları bütün açıklığıyla ortaya çıkarılmadıkça, girip çıktığı yabancı ülkelerin güvenlik örgütleri de gölge altında kalmaktan kurtulamazlar.

Bunun için, Türkiye ile bazı ülkelerin yargı organları ve detektif ekipleri arasında sıkı işbirliği kurulmalıdır.

Ayrıca Ankara Sıkıyönetim Savcılığının MHP hakkındaki iddianamesinde MHP ve "Ülkücü"ler hakkında yer alan bazı bilgilerden Federal Almanya resmî makamları da en üst düzeyde resmen haberdar edilmelidir! Ağca olayı ile birlikte, karanlıkta kalmış başka bazı olayların da aydınlığa çıkarılması sorumluluğuna Alman makamları da ortak edilmelidir!

Ankara Sıkıyönetim Savcılığı İddianamesi, MHP'nin, "Ülkücü"lerin ve "Ülkücü"lerle sıkı ilişkiler içinde bulunan bazı "din" derneklerinin Almanya'daki örgütlenmesi ve etkinliği hakkında çok ilginç bilgiler ve belgeleri içeriyor. Türk ve Alman yargı organlarının veya resmı makamlarının kararlarına karşın, bunların Almanya'daki yasa dışı örgütlenmelerini, çalışmalarını, eylemlerini, hiç çekinmeden, rahatlıkla sürdürebildikleri açıklanıyor.

Dahası, İddianameye bakıldığında, bu örgütlerle Alman iç güvenlik örgütünün veya istihbarat örgütünün bazı üyeleri veya birimleri arasında yakın ilişkiler bulunduğu izlenimi uyanıyor. O arada, Türk Emniyetiyle uzun yıllardır çok sıkıfıkı ilişkiler içinde bulunan, ülkemize sık sık gelip giden, Türkiye'ye geldiğinde hemen her yere girip çıkabilen bir Alman "yetkili"nin adı bile veriliyor.

İddianamedeki bu gibi bilgilerden hareket ederek, iki ülke birlikte iz sürmelidir.

*
* *

Aslında hemen hiçbir ülkenin başka ülkeleri fazla suçlayabilecek hâli yok. Sağ ve sol terörün, ulusal terörizmle uluslararası terörizmin, iç içe geçtiği, bir noktadan sonra karmaşık duruma geldiği, terör örgütleriyle bazı devlet kuruluşları arasında, bazı güvenlik ve istihbarat örgütleri arasında bir takım ilişkilerin oluştuğu acayip bir Dünyada yaşıyoruz.

Onun için, yalnız Türkiye'de değil, başta Federal Almanya olmak üzere, Türkiye ile yakın ilişkisi bulunan başka bazı ülkelerde de, artık sorunların düğümleri üzerine elele cesaretle, açıkça ve derinliğine eğilmek gerekir. Bunun zamanı gelmiş de geçmektedir. Eğer Vatikan'daki Ağca olayı da bunu sağlıyamıyacaksa daha ne beklenecektir?

İki milyona yakın Türk yaşıyor Almanya'da... Türkiye'den ipini koparan bazı yasa kaçakları da Almanya'da soluğu alıyor.

Bunları orada kimler barındırmaktadır, kimler kullanmaktadır? Bunları kullananları kimler korumaktadır? Türkiye'de şiddet eylemlerine karışan sağlı sollu yasal veya yasa dışı kuruluşların, Almanya'da hangi kuruluşlarla, doğrudan veya dolaylı, fiilî veya organik, ne tür ilişkileri vardır?

Bütün bunlar açığa çıkarılmalıdır!

*
* *

İki dost ülkenin birçok sorunları öylesine iç içe duruma gelmiştir ki, Türkiye de Almanya da, bazı sorunları düğümleri artık kendi başlarına çözemezler. Bürokratik mekanizmaların yavaşlatıcı ve yön şaşırtıcı labirenetlerinde kaybolmaksızın, iki ülke, bu gibi sorunlarla ilgili olarak, etkin bir işbirliği kurmak, böyle bir işbirliği kurarken de yansızlığına en küçük toz kondurulamıyacak görevlilerden yararlanmak zorundadırlar.

Böyle bir işbirliğiyle Ağca düğümü ve başka bazı olayların düğümü çözülebilirse, yalnız Türkiye'de ve Almanya'da değil, belki Dünyada da pekçok kanlı ve karanlık tertibin bazı yönleri aydınlığa çıkmış olacaktır.

İyiniyetli Papa Ağca'yı bağışlayabilir.

Ama Dünyada Ağca gibileri koruyan ve üreten bataklıkları kurutmak için uluslararası düzeyde etkin bir işbirliği gereklidir.

BÜLENT ECEVİT

BAŞYAZI

27 MAYIS'LA İLGİLİ GERÇEKLER

BÜLENT ECEVİT

ANAYASA ve Özgürlük Bayramı kaldırıldığı için, 27 Mayıs Devriminin 21'inci yıldönümü, önümüzdeki hafta ortasında sessizce gelip geçecek.

Fakat bir ulusal bayram günü olmaktan çıkarılması, 27 Mayısın tarihsel öneminden hiçbir şey eksiltmeyecektir.

27 Mayıs Devrimi bir halk hareketinin sonucu olduğu için önemlidir.

27 Mayıs Devrimi, Türk toplumunun demokratik gelişmesinde bir büyük aşama olduğu için önemlidir.

27 Mayıs 1960 sabahı yapılan hareket, bir "darbe" değildi, Türk Ulusunun demokrasiye ve özgürlüğe bağlılığından kaynaklanan halk seline kanal açmak için yapılmış bir müdahale idi.

Eğer 27 Mayıs 1960 öncesinin iktidarı, halkın sesine kulak verse, halkın eğilimine saygı gösterse idi, demokrasinin tüm kurallarını çiğneyerek ulusal iradeyi engellemese idi, 27 Mayıs 1960 sabahı bir "devrim" olmazdı; demokrasimiz bir evrim süreci içinde kendiliğinden ve kesintisiz gelişirdi.

★
★ ★

27 Mayıs Devriminin neden olduğunu anlamak için, 27 Mayıs öncesinde neler olduğunu anımsamak gerekir:

* Basın özgürlüğü yok edilmişti Gazeteciler, yazarlar uluorta tutuklanıp hapse atılıyor, en hafif eleştiriler yüzünden gazeteler dergiler kapatılıyordu.

* Devlet radyosundan (o sırada henüz televizyon yoktu) muhalefetin sesi hiç duyurulmuyor; iktidar sözcülerinin saatler süren propagandaları yayınlanıyordu. Muhalefete yöneltilen hakaretler ve iftiralar için yanıt hakkı bile tanınmıyordu.

* Toplantılar ve parti çalışmaları büyük ölçüde sınırlanmıştı. Partiler yasal kongrelerini bile yapmakta zorluk çekiyorlardı.

* Devletin güvenlik kuvvetleri çoğu kez muhalefete ve halka karşı bir zulüm ve baskı aracı gibi kullanılıyordu. Demokrasinin kurucusu ve ana muhalefet partisi lideri İnönü'ye bile saldırılar düzenleniyordu. Uşak'ta iktidar militanlarının saldırısına uğrayan İnönü başından yaralanıyordu. Hava alanından İstanbul'a girerken yolu kesiliyor, İnönü'yü kurtarmak isteyenler süngülerle önleniyordu. İstanbul'da ancak bir subayın kendini ortaya atmasıyla İnönü'nün canı kurtarılabilmişti. Kayseri yolunda da —şimdi İçişleri Bakanı olan— bir genç subay İnönü'yü kurtarıyordu ve kurtardığı için haksızlıklara uğruyordu.

* İktidar, bazı totaliter rejimlerde olduğu gibi, bir "Vatan Cephesi" oluşturmuştu. Yurttaşlar maddî ve manevi baskılar altında "Vatan Cephesi"ne girmeğe zorlanıyordu. Her akşam Devlet Radyosundan yalan yanlış "Vatan Cephesi" listeleri yayınlanıyordu. "Vatan Cephesi"ne girmeyenlere vatandaş gözüyle bakılmıyordu.

* 1957 seçimleri iktidarın ağır baskıları altında geçmiş, demokratik bir iktidar değişikliği kaba kuvvetle önlenmişti. 27 Mayıs 1960'a doğru ise serbest seçim koşulları tümüyle ortadan kalkmıştı.

* Yargıçlar savcılar ağır baskı altındaydı. Muhalif politikacılar veya gazeteciler hakkında iktidarın istediği gibi karar vermeyen yargıçlar sürülüyordu.

* Kamu görevlileri "görülen lüzum üzerine" görevlerinden alınabiliyordu. Partizanlık korkunç ölçülere varmıştı.

* Üniversite öğretim üyeleri demokrasinin gereklerini anlattıkları zaman cezalandırılıyor, kürsülerinden uzaklaştırılıyordu. Bazı üniversitelerde dersler, uygun adımla sınıflara giren inzibat kuvvetlerinin gözetiminde yapılıyordu.

* Meclisden biribiri ardına Anayasaya aykırı yasalar çıkarılıyor, bunlara karşı hiçbir yere başvurulamıyordu.

* Türkiye Büyük Millet Meclisinde denetim işlemez olmuştu. Muhalefetin söz hakkı bile kaldırılmıştı. En önemli konularda muhalefet sözcülerine ancak üçer—beşer dakikalık konuşma olanağı tanınıyordu. Meclis Başkanlık Divanı, partizan bir iktidarın parlamentodaki ileri karakolu gibi davranıyordu.

* 27 Mayıs 1960 öncesi aylarda bir "Meclis Tahkikat Komisyonu" kurulmuştu. İktidar partisi milletvekillerinden oluşan bu komisyon, kapalı kapılar ardında, muhalif milletvekillerini ve gazetecileri yargılıyordu. Meclisdeki iktidar grubu, muhalefete ve basına karşı yargı organlarının yerini almıştı.

* Cumhurbaşkanının yansızlığı güvence altına alınmamıştı. Koyu bir partizan olan Cumhurbaşkanı, iktidarı daha çok sertleşmeye zorluyordu. Kimsenin canını incitmeksizin demokrasiyi korumak isteyen gençlerin, halk topluluklarının, hattâ Harp Okulu öğrencilerinin "tenkil"ini

(tepelenmesini) istiyordu.

*

* *

Bu baskı ve zulüm karşısında, Atatürk emanetinin bilincine varmış gençliğin öncülüğünde, kendiliğinden bir halk hareketi oluştu.

Halkın yer yer katıldığı yer yer de desteklediği gençlik toplulukları, kimsenin canını incitmeden, yollardaki çiçekleri bile ezmemeğe özen göstererek, Ulusun demokrasi ve özgürlük özlemini türkülerle dile getirmeğe başladılar.

Üzerlerine ateş açılıp arkadaşları vurulduğunda,

"Olur mu böyle olur mu
Kardeş kardeşi vurur mu?"

diye türkü söyleyerek karşılık veriyorlardı.

Üzerlerine silâhlı birlikler, tanklar sürüldüğünde,

"Türk gençliği korkmam diyor
Etrafımı yıkmam diyor",

diye yanıt veriyorlardı.

Gençlerin barışçılığı, yürekliliği ve özgürlük için dayanışması halkla gitgide daha çok bütünleşmelerini sağladı.

Baskı ve zulüm dayanılmaz ölçüye vardığında, şimdi birçoğu yüksek rütbelere ulaşmış olan zamanın Harp Okulu öğrencileri de Atatürk Bulvarında vakur bir yürüyüş yaptılar, halkın özgürlük özlemini onlar da topluca dile getirdiler.

Sonunda, 1961 Anayasasının "**Başlangıç**" bölümünde belirtildiği gibi, "**Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını**" kullanan "**Türk Milleti**", Silâhlı Kuvvetlerin katkısıyla, "**27 Mayıs Devrimi**"'ni gerçekleştirdi.

Bu Devrimin sonucu olarak da 1961 Anayasasına ulaştı Türk Ulusu... Yıllar süren bir oluşumu, toplumdaki birikimi ve halkın özlemini yansıtan bir Anayasaydı 1961 Anayasası...

*

* *

Yeni Anayasanın başlıca iki özelliği vardı.

Birincisi, bu Anayasa, 27 Mayıs Devrimi öncesinin acı deneyimlerini göz önünde tutarak, demokrasiyi ve demokrasinin ayrılmaz öğeleri olan siyasal hakları ve özgürlükleri daha sağlam kurallara ve güvencelere bağlıyordu.

Yeni Anayasanın ikinci özelliği ise, sağlıklı bir demokratik hukuk devletinin, yalnız hukuki değil, sosyal temellerini de atması ve Cumhuriyetimize bir "sosyal devlet" niteliğini kazandırmasıydı.

*

* *

27 Mayıs Devriminin 21. yıldönümünde bu tarihsel gerçekleri anımsamak ve anımsatmak gerekiyor.

Çünkü 27 Mayıs Devriminin ne tür koşullar altında hangi nedenlerle ve nasıl gerçekleştiğini bilmeyen bir kuşak var şimdi.

27 Mayıs Devrimine nasıl gelindiğini unutanlar ve yıllardır unutturmağa çalışanlar var.

Barışçı bir halk hareketinden doğmuş olan o Devrimin gerçekleştirdiği 1961 Anayasasını geçersiz ve gereksiz gibi gösterme çabasında olanlar ve 12 Eylül 1980 öncesinde sürüklendiğimiz bunalımdan Anayasayı sorumlu tutanlar var.

Oysa 27 Mayıs Devrimi olmasaydı, Türkiye'de demokrasi bundan 21 yıl önce sona ermiş olacaktı.

Demokrasimiz, yeniden kurulurken, 1961 Anayasasının sağladığı hukuki ve sosyal temellere dayandırılmasaydı, toplumdaki hızlı değişme 20 yıl dayanamazdı, çoktan çöküp giderdi ve Türkiye, bundan yıllar önce, çok daha ağır sosyal bunalımlara, patlamalara sürüklenirdi.

*

* *

12 Eylül 1980 öncesi bunalıma bu Anayasa yüzünden sürüklenmiş değildir Türk toplumu...

Bu Anayasaya, bu Anayasayla oluşmaya başlayan demokrasiye ve bu Anayasayla getirilen sosyal haklara başından beri karşı çıkanların tertipleri ve engellemeleri yüzünden bunalım o boyutlara ulaşmıştır.

Kuşkusuz, bunalımın, içerden, dışardan ve genel Dünya koşullarından kaynaklanan başka nedenleri de vardır, ama o nedenlerden hiçbiri olmasaydı bile, bu tertipler ve engellemeler herhangi bir ülkeyi ciddi bir bunalıma sürüklemeye yeterdi.

Geride bıraktığımız 20 yıllık dönemin büyük bölümünde iktidarda olanlar, Anayasayı gözden düşürmek, tahrib etmek, bu Anayasayla ülkenin, toplumun yönetilemiyeceğini kanıtlamak için ellerinden geleni yapmışlardır. Tasarladıkları rejimi getirebilmek ve halkın, emeğin sömürülmesini kolaylaştırabilmek uğrunda yaratmağa çalıştıkları anayasa bulalımı, her alanda bunalıma yol açmış veya başka nedenlerden kaynaklanan bunalımları büsbütün ağırlaştırmıştır.

Uzunca süre iktidar ortaklığı yapan bir partinin, "**Anayasa düzeniyle kamu düzenine ilişkin yasaları YOK SAYARAK, Devlete... egemen olmayı amaçlamış**" ve bu yolda her çareye başvurmuş olduğu, Ankara Sıkıyönetim Savcılığınca bu parti hakkında hazırlanan iddianamede açıkça ve belgelerle sergileniyor.

İddianameyle ilgili olarak basında çıkan haberlere bir göz atmak, iktidarda bulunan veya iktidar ortaklığı yapan bazı kesimlerce Anayasanın nasıl işlemez duruma getirildiğini, anayasal düzenin ve Devletin nasıl içinden tahrib edildiğini anlamağa yeter.

Öte yandan uzun yıllar tek başına iktidar olan veya koalisyonlar başında bulunan bir büyük parti de, başından beri bu Anayasaya karşı çıkmış, ülkede bir Anayasa bunalımı yaratmağa çalışmıştır. Bu Anayasayla Türkiye'nin yönetilemeyeceğini kanıtlamağa uğraşmıştır.

Aslında 27 Mayıs Devriminin yanlışlığı, 1961 Anayasasında değildir.

Yanlışlık, 27 Mayısdan sonra atılan başka bazı adımlardadır.

Örneğin, 27 Mayıs öncesi iktidar sorumlularının yargılanması için başvurulan yöntem, toplumun bir kesiminde tepki uyandırmış ve yaralar açmıştır.

Bu yanlışlık, bir bakıma, 27 Mayıs öncesinden devralınan durumun bir sonucu idi. Çünkü 27 Mayıs öncesi iktidar, yargı organlarını ve hukuk düzenini tahrib etmişti ve hukuk alanında hemen doldurulamıyacak bir boşluk yaratmıştı. 27 Mayıs ertesi yargılamalar, ister istemez, o boşlukta oluşturulan bir geçici hukuk düzeninde yapılıyor ve kamuoyu açısından yeterince doyurucu olamıyordu.

Bir başka yanlışlık, İnönü'nün bütün uyarılarına, çırpınmalarına karşın, eski Başbakanla iki Bakanın, geniş bir kamuoyu kesiminde fazla ağır bulunan bir cezaya çarptırılmış ve idam edilmiş olmalarıydı. O cezaya çarptırılmaları belki hukukun gereği idi fakat infaz önlenebilirdi. Ne var ki, Silâhlı Kuvvetler içinde yer alan ve ileriye dönük siyasal amaçlar besleyen bazı gruplar, o dönemin askerı yönetimini, idamlar konusunda baskı altına almışlardı.

Bir başka yanlışlık, doğrudan doğruya sorumlu olanlar dışında geniş bir siyasal kadronun da siyasal haklarının kaldırılması olmuştu. Bu da toplumun bir kesiminde yıllarca kanayan ve kanatılan bir yara açmıştı.

*
* *

27 Mayıs Yönetiminin bir başka yanlışlığı ise, Arayış'ın 12. sayısındaki "Ocağı Söndürülen Demokrasi" başlıklı başyazıda belirttiğimiz gibi, demokrasinin çökmesinden ve partizanlıktan halkın da sorumlu tutulması ve yasal partilerin, kökleri—dalları kesilerek, toplumdan soyutlanıp boşlukta bırakılması olmuştur.

Yasal partiler köksüz, dalsız ve boşlukta bırakılınca, bazı kuruluşlar, o arada bazı sorumsuz küçük partiler, yasa dışı örgütlenmelere yöneldiler. Bunlardan birinin, bir sözde siyasal partinin, yasa dışı yollardan köylere, mahallelere, okullara ve tüm Devlet kuruluşlarına nasıl dal budak saldığı, işçi kesimine nasıl sızdığı, işverenleri nasıl haraca bağladığı, şiddet eylemlerini nasıl tırmandırdığı, Ulusumuzu nasıl bölmeye ve domakrosimizi nasıl yıkmaya çalıştığı, "**Anayasa ilkelerini yok sayan**" bu parti hakkındaki iddianamede, kanıtlarıyla gözler önüne seriliyor.

Bu da gösteriyor ki bunalıma, Anayasa değil, Anayasayı "yok sayan"lar neden olmuştur.

Eğer şimdi bunalımdan çıkış yolu, yürürlükteki Anayasayı yok etmekte veya temelinden değiştirmekte aranacak olursa, yıllarca anayasal düzeni ve Devleti içinden tahribe uğraşmış olanlar —bazıları mahkum edilseler bile— ödüllendirilmiş olacaklardır.

*
* *

Gerekli olan, 27 Mayıs Devriminin getirdiği Anayasayı yok etmek veya temelinden değiştirmek değildır; 27 Mayısdan sonra atılan başka bazı yanlış adımları yinelemekten kaçınmaktır, gerekli olan...

O arada şu gerçek de hatırda tutulmalıdır: Bazı çevrelerin, belli bir kamuoyu kesiminde, 1961 Anayasasına karşı tepki uyandırabilmiş olmalarında belki en büyük etken, bu Anayasanın hazırlanışına toplumun yeterince katkıda bulunamamasıydı. Toplumun çok geniş kesimlerinin özlemlerini karşılayan bir Anayasa, sırf o nedenle, bir duygusal muhalefete yol açmıştı.

Şimdi ise, Anayasa değişikliğine toplumun katkısı, 27 Mayıs döneminde olduğundan da çok daha sınırlı tutulmak isteniyor.

Böyle bir yaklaşımla hazırlanacak bir Anayasa, ne kadar iyi olursa olsun, toplumca kolay kolay benimsenemez.

Bunu önlemenin bir çaresi, "Arayış"ın 11. sayısındaki "Anayasa Değişikliğinin Demokratik ve Gerçekçi Yolu" başlıklı başyazıda belirttiğimiz gibi, Kurucu Meclisin yetkilerini ve işlevini çok sınırlı tutmaktır ve, eğer köklü Anayasa değişikliklerine gerek duyuluyorsa, bunun takdirini, yapılacak ilk genel seçimlerde, ulusal iradeye bırakmaktır.

27 Mayısı ulusal bayram olmaktan çıkarmak, 27 Mayısdan alınabilecek bazı derslerin göz ardı edilmesini gerektirmez. ●

GENELKURMAY Sıkıyönetim Koordinasyon Başkanlığı, siyasi nitelikli ve terörle ilgili suçlardan 26 bin 828 kişinin cezaevlerinde bulunduğunu açıkladı.

İSTANBUL Elmadağ semtinde bulunan İsrail Havayolları (EL–AL) bürosuna atılan patlayıcı madde maddi hasara yolaçtı.

YAĞMUR Duasına çıkan, Edirne'nin Demirhanlı köyünden 20 kişi, daha sonra yedikleri yemekten zehirlenip, hastanede tedavi altına alındılar.

HAVAYA ateş açan ve güvenlik kuvvetlerinin "dur" ihtarına uymayan otoya açılan ateş sonucu üç kişi öldü. Olay İstanbul'da meydana geldi.

OZAN Yaşar Miraç'ın "Trabzonlu Delikanlı" adlı yapıtını TDK ödülüne layık gördükleri gerekçesiyle haklarında soruşturma açılan seçici kurul ile TDK'nun 31 yönetim kurulu üyesi için takipsizlik kararı verildi.

JAPONYA Dışişleri Bakanı İto, Başbakan Suziki'nin ABD'yi ziyaretinden sonra yayınlanan ortak bildiri konusunda, görüş anlaşmazlığı çıkınca istifa etti.

HUMEYNİ'nin torunu Hüseyin Humeyni, İslâm Devrimini kınayan bir bildiri yayınlayınca, Devrim Muhafazlarınca, Tahran'daki evinde gözaltına alındı.

SÜMERBANK Genel Müdürü Şükrü Akgüngör, iki hafta önce başladıkları taksitli satışların büyük ilgi gördüğünü ve bu sürede yurttaşların 163 milyon liralık mal aldıklarını açıkladı.

YARGITAY, eski Senatör Mehmet Feyyat'a, Tercüman Gazetesi'nin ödeyeceği tazminat miktarını 125 bin liradan 140 bin liraya çıkardı.

MSP Davası nedeniyle Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesinde yargılanan ve tahliyelerine karar verilen, MSP Genel İdare Kurulu'nun 10 üyesi serbest bırakıldı.

BAROLAR Birliği Genel Kurulunda konuşan Ankara Barosu Başkanı Prof. Muammer Aksoy, "Kurucu Meclis'te hukukçular çoğunlukla temsil edilmesze bundan toplum zararlı çıkar" dedi.

SEYDİŞEHİR Alüminyum Tesisleri İşçilerinin çıplak ücretlerine yüzde 80 zam yapıldı. İkinci yıl için ise yüzde 10 zam ve 3 bin lira ek ödenek öngörüldü.

YUGOSLAVYA'da Josip Broz Tito'nun ölümünden sonra üçüncü Devlet Başkanı olarak, 67 yaşındaki ekonomi uzmanı Sergaj Krajger görevi üstlendi. Krajger bir yıl süre ile görev yapacak.

SAĞLIK ve Sosyal Yardım Bakanlığı, İlâç ve Müstahzaratlar Genel Müdürü İbrahim Sezgin, bu yıl 110 milyon Dolarlık ilâç hammaddesi dışalımı yapılacağını açıkladı.

TÜRKEŞ ve arkadaşlarının savunma avukatları, Avrupa Parlamentolararası Birlik Konseyi'nin, MHP davasına gözlemci göndereceğini, bu konuda bir telgraf aldıklarını açıkladılar.

AVRUPA Konseyi Türkiye'nin durumunu görüştü. Tartışmalı geçen toplantılar sonunda Steiner'in raporu kabul edilince Türkiye Avrupa Konseyi'nde kaldı, Türk üyelerin görev süreleri ise uzatılmadı.

MİLLİ Güvenlik Konseyi Yüksek Hakimler ve Savcılar Kurullarını lağvetti ve yerine "Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu" adıyla yeni bir kurul oluşturulmasını kabul etti.

BELEDİYE Gelirleri Yasa tasarısı Milli Güvenlik Konseyi İhtisas Komisyonlarında görüşülerek kabul edildi. Konsey de tasarıyı onaylarsa söz konusu yasa kesinleşecek.

EMNİYET teşkilatında büyük çapta değişiklikler yapıldı ve Emniyet Genel Müdür Yardımcıları ile bazı illerin emniyet müdürleri değiştirildi.

KOSOVA'da bir eve baskın yapan sabıkalılarla polis arasında çıkan çatışmada 4 polis öldü. Bu olay üzerine Yugoslavya'nın Arnavutluk Hükümetine verdiği notayı ise Arnavutluk Büyükelçisi reddetti.

MARDİN'de yasa dışı PKK örgütünün üyesi olduğu bildirilen Hüseyin Erol adlı bir kanun kaçağı, mahalle bekçisi tarafından karakola götürülürken örgüt arkadaşları oldukları öne sürülen kişiler tarafından yolda öldürüldü.

ANKARA Birinci Ucuz Gıda Fuarı dün Sıhhıye üst geçidi altındaki alanda açıldı. Ankara Belediye Başkanlığınca düzenlenen fuarda vatandaşlara ucuz ve kaliteli mal satılacağı bildirildi.

1980 DÜNYA Bankası Atlası'nda, Dünya nüfusunun yüzde 48'inin, toplam gelirin yüzde 5'ini aldığı açıklandı.

OLAYLARIN YORUMU

TRT'NİN "YANSIZ"LIĞI VE "ARAYIŞ"

Geçen sayımızdaki "Yazı İşlerinden" başlıklı yazıda, TRT'nin, "Arayış" ilânını, içinde başyazarımızın adı geçtiği için geri çevirdiğini yazmıştık.

Oysa başka bazı yazarların başyazarların adı geçen ilânları vermeğe devam ediyordu TRT... Bunun üzerine, bir yanlışlık yapılmış olabileceğini düşünerek, geçen hafta bir kez daha başvurduk. Fakat TRT, başyazarımızın adı geçtiği için, ilânımızı yine geri çevirdi.

Biz, yine iyiniyetle, acaba sırf eski politikacılar için yeni bir kural mı getirildi, diye düşünüyorduk. Oysa, bizim başvurumuzun geri çevrelişinden hemen sonra, TRT, bugün bile aktif politikanın içinde yer alan bir eski Cumhurbaşkanının adını vererek bir başka derginin ilânını da yayınladı.

TRT'nin yansızlığı Anayasa ve yasa gereğidir.

Acaba kimse farkına varmadan, bu konudaki Anayasa ve yasa kuralları mı değiştirildi?

Fakat bunu da olası görmüyoruz.

Çünkü her ne kadar, yeni Yönetimin getirdiği bir kurala göre, Millı Güvenlik Konseyinin Anayasayla çelişen kararları Anayasa değişikliği yerine geçiyorsa da, bildiğimiz kadar, TRT'ye kendi başına Anayasa değişikliği yapma yetkisi tanınmış değildir.

Kaldı ki, Millî Güvenlik Konseyi de, herhâlde, genel hukuk kuralları dışına çıkarak, belirli kişiler için özel hak sınırlamaları getirecek, daha doğrusu yayın organları veya kişiler arasında ayrım gözetici yasa ve Anayasa değişiklikleri yapacak değildir.

VAKIFLAR VE BİR RÜŞVET OLAYI

Devletle büyük sermayeyi içli dışlı duruma getirecek, Devlet yönetiminde, hele genç kuşakların eğitiminde, büyük sermayeyi Devlet içinde etkinleştirecek vakıflar oluşturmanın sakıncalarına "Arayış"ın dokuzuncu ve onuncu sayılarında yeni kurulan "Milli Eğitim Bakanlığı Vakfı"nı irdeleyen yazılarla değinmiştik.

Kimi çevrelerden bu yazılara sert tepkiler geldi.

"Arayış"ın on birinci sayısında yine bu konuya değinildi ve söz konusu Vakfın kuruluşundaki sakatlığa, yeni oluşan Ankara Şubesinden örnek verildi.

On birinci sayımızda çıkan "Vakfa Lockheed de Yardım Edecek mi?", başlıklı yazıda, Milli Eğitim Bakanlığı Vakfının Ankara Şubesi Yönetim Kuruluyla ilgili bilgi veriliyordu. Yönetim Kuruluna iki "önemli" iş adamı da girmişti: Biri Nezih Dural, öbürü Cemil Özgür...

Nezih Dural, "Lockheed rüşvet olayı" dolayısiyle ün yapmış bir kişiydi. Lockheed uçak firmasının bazı ülkelerde, o arada Türkiye'de rüşvet dağıttığı biliniyordu. Bu olay birçok ülkelerde skandallere yol açmıştı. Türkiye'de rüşvet dağıttığı açıklanan firmanın Türkiye temsilcisi de Nezih Dural'dı... Şimdi bu kişi, Türk çocuklarının gençlerinin eğitimini Milli Eğitim Bakanlığıyla birlikte yönlendirecek bir yarı resmi kuruluşun önde gelen yöneticileri arasında yer alıyordu.

*
* *

O yazıda Cemil Özgür'le ilgili bir şey söylememiştik. Çünkü, ortada bazı söylentiler dolaşmakla birlikte, bunlar henüz kesinlik kazanmamıştı. Geride bıraktığımız hafta, Cemil Özgür adlı iş adamıyla da ilgili önemli bir gelişme oldu. Bir devlet kuruluşu olan Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Ortaklığı Genel Müdürü, hakkında ileri sürülen yolsuzluk ve rüşvet alma iddiasıyla tutuklandı.

O arada, bu Genel Müdüre rüşvet vermekten sanık olarak Cemil Özgür de tutuklanıyordu.

Türkiye'deki bozuk düzenin işleyişi, belki de birçok iş adamını böyle karanlık yöntemlere zorlamaktadır. Bu gerçek bilindiği hâlde, Devlet yönetimine iş adamlarını ortak etmenin yanlışlığı açıktır.

İşte, nitekim Milli Eğitim Bakanlığı Vakfının açıklanması üstünden daha bir ay geçmeden, bu tatsız olay ortaya çıktı.

*
* *

Bu olaydan sonra olsun, vakıflar sorunu üzerine ve vakıflarla devlet kuruluşlarının ilişkileri üzerine artık eğilmek gerekir.

Eğer Devlet Bütçesi bazı Devlet kurumlarının maddi gereksinmelerini karşılamağa yetmiyorsa, yasa çıkarmanın çok kolaylaştığı şu dönemde, varlıklıların daha yüksek vergi ödemeleri sağlanabilir. Vakıflar yoluyla değil, doğrudan vergi yoluyla, Devletin maddi gereksinmesi karşılanabilir.

Vakıf yoluyla sağlanan gelirler zaten bir aldatmacadır. Çünkü iş adamları, Vakıflara ödedikleri parayı vergi matrahından düşmektedirler. Yani Devlete yaptıkları bağış, büyük ölçüde, Devletten esirgenen vergilerle karşılanmış olmaktadır.

Devlet ille de bağış alacaksa, yine bir yasal düzenleme yapılıp, araya vakıflar sokulmaksızın bağış ve yardım kabül etmenin yolu bulunabilir.

Herhâlde, Devlet Kurumlarıyla büyük sermayeyi bir takım Vakıflarda ve Vakıfların yönetiminde bir araya getirme usulünden bir an önce vaz geçilmelidir!

Devlete vergi ödemenin ötesinde yardım etmek isteyenler, bunu, Devletle içli dışlı olmadan veya Devletten esirgediklerini Devlete verirmiş gibi görünmeden yapmağa razı olmalıdırlar!

DEĞİŞMEDEN DEĞİŞEN ANAYASA

Türkiye'de, 12 Eylül 1980 sonrasının yasal düzenlemeleri hakkında bilgi edinen bir yabancı gazeteci, bir sohbette gözlemini şöyle özetliyordu:

— Öyle anlaşılıyor ki Türkiye'de Anayasa bir yandan değişiyor bir yandan da değişmemiş oluyor!

Bu gözlemin doğruluğu, yargı organlarının bağımsızlığını yeniden düzenleyen ve, Yüksek Hakimler Kurulunu kaldırarak, yerine başka yapıda yeni bir kurul oluşmasını öngören yasayla kesinlik kazandı.

Yüksek Hakimler Kurulunun kuruluş ve işleyiş biçimi ve yetkileri, yürürlükteki Anayasanın 143 ve 144'üncü maddleriyle belirlenmiştir.

Yargı organlarının bağımsızlığı, Anayasamızın temel ilkelerinden biri olan "demokratik hukuk devleti"nin başta gelen gereklerindendir. Yargı organlarının bağımsızlığının kurumsal güvencesi de Yüksek Hakimler Kurulu idi.

Şimdi bu kurumsal güvence ortadan kaldırılmış oluyor. Onun yerine oluşturulacak kurulun, yargı organları ve yargıçlar için ne ölçüde güvence sağlıyabileceği ise kuşkulu...

Bu yeni yasal —daha doğrusu anayasal— düzenlemeyle, demokratik hukuk devleti açısından yaşamsal önem taşıyan bir alanda, yeni yönetimin kendi kendine tanıdığı yetki kullanılarak, köklü bir Anayasa değişikliği gerçekleştirilmiş olmaktadır.

İlân edilen takvime göre Anayasa değişikliğine daha sıra gelmeden Anayasa değişmektedir.

Böyle olunca şu sorular ister istemez akla geliyor:

Anayasanın özünü oluşturan bazı çok önemli maddeler daha Kurucu Meclis kurulmadan değiştirilecekse, Kurucu Meclisin ne anlamı kalıyor?

Kurucu Meclis bu değişen Anayasayı mı değiştirecek?.. Oldu bitti hâlindeki değişiklikleri tescil mi edecek?.. Yoksa değişmeden önceki Anayasayı mı değiştirecek?

Bu soruların yanıtları belli değil.

Yüksek Hakimler Kurulu ile ilgili yasa ve Anayasa değişikliğinin bir başka önemli yönü de, bu konuda Cumhurbaşkanına tanınan yetkilerle, Başkanlık sistemi yönünde bir hayli ileri bir fiili adım atılmış olmasıdır.

Böylelikle, son yasal düzenleme, yalnız Anayasanın özünde değil, Türk Devlet düzeninde de köklü bir değişiklik çığırını açmış bulunmaktadır. Bu çığırın açılması için bile Kurucu Meclisi beklemeğe gerek görülmemiştir.

NOT:

Yukarıdaki yorumda sözü edilen yasa ve anayasa değişikliğiyle ilgili bir inceleme yazısı, bu sayımızda "Yargıçların Güvencesi Kaldırılıyor mu?" başlığıyla yayınlanmaktadır.

AVRUPA KONSEYİ VE TÜRKİYE

Geride bıraktığımız hafta, Avrupa Konseyi, uzun tartışmalar sonunda, Konseyin Türkiye ile Hükümetler düzeyindeki organik ilişkisinin sürmesine fakat Parlamanterler Asamblesindeki Türk temsilcilerinin görev sürelerinin sona ermesine karar verdi.

Aslında, Konsey, kendi kurallarını zorlayarak, temsilcilerin görev sürelerini uzatabilme yollarını israrla aramıştır. Fakat Türkiye'deki Devlet yönetimi bu konuda Konseye yardımcı olmamıştır.

Eğer istense idi, Türk Hükümeti, Parlamanterler Asamblesinde Türkiye'yi temsil eden eski TBMM üyelerinin Avrupa Konseyindeki görev süresini bir yıl uzattığını bildirebilirdi. O zaman Konseyin de o doğrultuda karar vermesi, kesin olmasa bile, güçlü bir olasılıktı.

Fakat Türkiye'den böyle bir başvuru yapılmadı. Yapılmayınca da, Avrupa Konseyinin, kendiliğinden süre uzatma kararı vermesi çok zorlaştırılmış oldu.

Buna karşın, süre uzatılmasının çok küçük bir oy farkıyla reddedilmiş olması, Konseyin Türkiye ile ilişkiler konusuna olumlu yaklaşımını çok açık biçimde göstermektedir.

*

* *

Süre uzatılmasının Konseyce reddinin Türk Devletince de istenen bir şey olduğu, Dışişleri Bakanı İlter Türkmen'in sözlerinden anlaşılmaktadır. Sayın Türkmen, karar belli olduktan sonra verdiği demeçte:

"Avrupa Konseyi Meclisine eski Parlamanterlerin devam edemiyeceğine müteallik karar zaten Türk Hükümetinin görüşü istikametindedir", demiştir.

Hattâ oylamadan önce de, Konsey toplantısının yapılacağı Strasbourg'da söylediği sözlerle bile, Dışişleri Bakanı, Hükümetin görüşünü açıklamış ve Asamblenin süre uzatma kararı vermesini adetâ önlemeye çalışmıştır.

Bu durumda, süresi uzatılmayan Türk temsilcilerinden birinin, "alınan karar Avrupa Konseyi ve özellikle İskandinav Parlamanterleri için bir yüz karasıdır" yollu sözleri de havada kalmış olmaktadır.

Bir gazetenin yazdığına göre, ayni kimse, "bazı İskandinav üyelerin Ankara ile bazı telefon konuşmaları yaptığını" söylemiş "fakat bu konuşmaların kiminle yapıldığı ve içeriği konusunda bir açıklamada bulunma"mış.

Sayın Dışişleri Bakanının demeci göz önünde tutulacak olursa, söz konusu telefon konuşmalarının Hükümet çevreleriyle yapılmış olabileceği akla geliyor. Tabii eğer gerçekten böyle telefon konuşmaları olmuşsa...

Türkiye'deki yetkili makamlar, Avrupa Konseyi Parlamanterler Asamblesindeki (veya Meclisindeki) Türk temsilcilerinin görev sürelerinin uzatılması için neden herhangi bir girişimde bulunmadı?

Bununla ilgili bir resmi açıklama yapılmamış olmakla beraber şu olasılık akla geliyor:

Türkiye'deki yeni Yönetim, iş başına gelir gelmez, Türkiye Büyük Millet Meclisini kapatmıştır. Tüm parlamento üyelerinin bu sıfatları kalkmıştır. Üstelik yeni Yönetim, Kurucu Meclise ve seçimlerin ardından oluşacak yeni Türkiye Büyük Millet Meclisine de eski Parlamanterlerin girmemeleri düşüncesinde olduğunu birkaç kez açıklamıştır.

Bu durumda, Yönetim, Türkiye'de parlamanterlik sıfatları kalkan ve Kurucu Meclise de yeni Parlamentoya da giremiyecekleri anlaşılan eski parlamanterlerin, Avrupa Konseyinde birer Türk parlamanteri sıfatıyla bulunmalarının bir çelişki olacağı kanısına varmış olabilir.

O açıdan bakıldığında, çok duyarlı bir dönemde Türkiye'nin uluslararası bir platformdan uzak kalmış olması sonucunu doğurmakla beraber, Türkiye'deki yeni Yönetimin davranışı, kendi tutumuyla tutarlı sayılmak gerekir.

Ancak bu arada bir başka çelişki de ortaya çıkmış olmaktadır: Avrupalı dostlarımızın büyük bir bölümü, Türkiye'nin Avrupa Konseyi Parlamanterler Asamblesinde temsili olanağını sağlamak için çaba gösterirken, Türk Devletinin tutumu bu çabaları sonuçsuz bırakmış olmaktadır.

DEVLER SAVAŞI VE BİR KARARNAME...

Sabancı Holding'in denetimindeki Akbank tarafından Londra'da kurulmak istenen bankaya izin veren Bakanlar Kurulu kararnamesi, oldukça uzun bir gecikmeden sonra yayınlandı. 7 Mayıs 1981 günlü Resmi Gazete'yi açanlar, Bakanlar Kurulu'nca 30 Aralık !980 günü görüşülerek onaylanan bu izin kararnamesinin Resmi Gazsete'de yayınlanarak yürürlüğe sokulmasında dört aydan uzun bir süre beklendiğini gördüler. Bu kadar süre beklenildikten sonra da kararname yayınlanırken, Sabancı Holding'in, Garanti Bankası'nda sermaye artışı ve genel müdür tayini konusunda Koç Holding'e karşı sürdürdüğü engellemeye son vermesi oldukça ilgi çekiciydi.

Bu olay, devler savaşının ulaştığı boyutları sergileyen çarpıcı bir örnekti. Bu boyutu kavrayabilmek için öncelikle Akbank kararnamesini irdelemekte yarar var.

Kararnameye göre, "**Akbank International Limited**" adıyla kurulacak bankanın sermayesi olarak, Türkiye'den İngiltere'ye 5 milyon Sterlin (yaklaşık 1 milyar lira) transfer edilecek.

Bakanlar Kurulu'nun izin kararnamesi, "Akbank International"ın gerçekleşmesi için önemli bir adım olmakla birlikte, bütün sorunları çözmüş değil. Hatta, beraberinde bazı sorunlar da getiriyor.

İlk sorun, bankanın kurulmasıyla ilgili iznin Türkiye'den sonra İngiltere'de kotarılmasında. İzin kararnamesinin, Bakanlar Kurulu'ndan çıkmasına karşın, 1980 yılının bitimine kadar yayınlanmamış olmasının Akbank'ın İngiltere'de gireceği sırayı olumsuz yönde etkilediği kuşkusuz. Öte yandan, 5 milyon Sterlinlik sermaye, İngiltere ölçeği için oldukça küçük. Bu nedenle, sermaye arttırımına gidilmesi oldukça önemli.

Bakanlar Kurulu'nun izin kararnamesine göre, bankanın 5 yıllık bilanço dönemindeki faaliyetinden zarar doğması halinde döviz tahsis ve transferine Maliye Bakanlığı yetkili olacak. Ancak burada asıl olan, Bankanan kârlarından sermaye tutarı olan 5 milyon Sterlin'in öncelikle yurda getirilmesi. Bundan sonra eğer artakalan kâr olursa, bunun "otofinansman" yoluyla kullanılması, bir başka deyişle sermaye artışını beslemesi için Maliye Bakanlığı'ndan ayrıca izin alınması gerekecek.

ÖNEMLİ BİR ÇELİŞKİ

Akbank'ın Londra'da kuracağı bankanın sermayesinin arttırımı konusunda getirilen bu kısıtlamanın, izin kararnamesinde atıf yapılan "kalkınma planlarımız ve yıllık programlarımızda yer alan dışa dönük bankacılık hizmetlerinin geliştirilmesi ilkesine" yeterince uyduğu söylenemez. Ayrıca, ihracat dövizi gelirlerinin dahi yurda getirilmesinde olağanüstü toleranslı davranan bir ekonomik program uygulanırken, Akbank International'ın Londra'da yapacağı kârlar üzerinde kurulan katı denetim oldukça çelişkili görünüyor.

Çelişkinin bir nedenini, Sabancı Holding Lideri Sakıp Sabancı'nın 11 Aralık 1980 günü Odalar Birliği toplantısında yaptığı konuşmaya bağlamak olası. Bu konuşmada Sakıp Sabancı, 1981 yılına girerken, üretim ve yatırımlardaki duraklamanın Türkiye'yi karanlık bir noktaya ittiğini vurgulamış ve "**Görevimiz bu istenmeyen noktaya bizi götüren yanlış uygulamaları, yanlış politikaları isabetle ve cesaretle ortaya koyup, hataları düzeltmektir**" demişti. Sabancı'ya göre, bir yıl içinde döviz değerinde çok hızlı düzeltmeler yaparak, sadece kur politikası ile ekonomiye yön verme tecrübesi, pahalı bir faturayı ortaya koyabilirdi.

Bilinmez, belki de bu konuşmadan sonra susmayı yeğleyen Sabancı'nın kendisi pahalı bir fatura ödemek zorunda kalmıştı. Biz burada, örnek olay devler savaşına dönelim...

ÖRNEK OLAY

Akbank'ın izin kararnamesinin Resmi Gazete'de, Bakanlar Kurulu'nda görüşülüp onaylandıktan sonra dört ayı aşkın bir gecikmeyle yayınlandığı günlerde, Koç ve Sabancı grupları arasında Garanti Bankası üzerinde sürdürülen kavga da "mutlu sona" bağlanıyordu. Hikâye şöyle...

Garanti Bankası'nda çoğunluk hissesi Koç Holding'in elinde bulunmasına karşın, Sabancı Holding, sermaye artışı, genel müdür seçimi konusunda engelleme yapma gücünde bulunuyor. Bu konularda da, iki dev holding Akbank'ın kararnamesini beklerken aralarındaki çatışmayı sürdürüyorlardı.

Sonuçta, Garanti Bankası'nın sermayesinin 2 milyar liraya yükseltilmesinde ve genel müdür seçiminde anlaşmaya varılabildi. Koç Holding'e bağlı Genel Müdür Erol Aksoy bu görevinden ayrılacak, yeni genel müdür için Koç Holding dört aday önerecekti. Bu adaylardan birisi Sabancı Holding tarafından seçilerek Genel Müdürlüğe atanacaktı.

Görevinden ayrılmak zorunda kalan Erol Aksoy ise, bir olasılıkla, Holding'ler sıralamasında, 1980 yılında yıllık cirolarına göre, Koç ve Sabancı'yı geride bırakan Çukurova Grubu'na transfer olacaktı.

TÜRKİYE NÜKLEER ENERJİ TUZAĞINA İTİLMEMELİ

DR. MUSTAFA ÖZCAN ÜLTANIR

- **Türkiye düne göre bugün daha sakıncalı koşullarla ve oluşturulması düşünülen ayrıcalıklı yabancı elektrik ortaklıkları eliyle nükleer eneji tuzağına itilmek isteniyor.**

- **Türkiye gibi gelişme sürecinde ve nükleer teknolojisi olmayan ülkelerde nükleer santral, getireceği dış bağımlılıkla ekonomik kirlilik oluşturmaktadır.**

- **1998 yılına dek Türkiye'nin elektrik isteminin suya ve kömüre dayalı santrallarla karşılanması olanaklıysa da, 1998 yılında işletmede olacak yedi ya da dokuz nükleer santral kurulması planlanmaktadır. Bu santrallara yapılması gereken yatırım ise 25 milyar doları aşkındır.**

- **Ülkemizde nükleer enerji dönemi 1998-2000 yıllarına itelenmelidir. Ancak şimdiden nükleer teknoloji alt yapısını oluşturucu çalışmalara ağırlık verilmelidir.**

- **Türkiye'nin ilk nükleer santralının 1995-1998 döneminde işletmeye girmesi erek alınabilir. Ülkemizde zengin toryum yatakları olduğundan, 2000 yıllarında özellikle toryuma dayalı nükleer santrallarla enerji üretimine girişilmelidir.**

- **Zamanı gelince nükleer santralları da devlet kuracaktır. Bu konuda kimseye ayrıcalık verilemez.**

DÜN dışa bağımlı enerji politikasının mimarları, kamu sektörüne yaptırılmak istenen santrallarla, yanılgılı nükleer enerji dönemini başlatmak istiyorlardı. Nükleer enerji dönemine sıra gelmemişti ama, Türkiye Elektrik Kurumu'nun yapmayı planladığı Akkuyu Nükleer Santralı projesi ortaya konulmuştu. Bu santralın kömür ve su santrallarından çok daha pahalıya mal olacağı görülüyordu. Bir tek santralla da yetinilmek istenmiyor, ardı ardına nükleer santrallar kurulması yasanlanıyordu. Sonuçta, Akkuyu Santralı için gereken yabancı kredi bulunamadı. Dışalım gerektiren nükleer yakıt sorunu çözülemedi Böylece Nükleer santrallar düşü sürse de, 1981 yılına adım atılırken nükleer santral konusu zorunlu uykudaydı.

Bugün özel sektörünönerisiyle nükleer santral konusu, değişik biçimde yeniden gündeme gelmiş bulunuyor. Özel sektör, yerli ve yabancı özel sermayeye elektrik santralları kurma izni verecek yasanın çıkmasını bekliyor. Yerli özel sektörün ortak olmayı düşlediği oluşturulacak yabancı elektrik ortaklıklarının, nükleer santrallar kurabilecekleri açıklanıyor. Mülkiyeti yabancı kuruluşların elinde olacak nükleer santrallarla, Türkiye'nin elektrik sorununun çözümlenmesi öneriliyor. Kısacası düne göre bugün daha sakıncalı koşullarla, Türkiye nükleer tuzağına itilmek isteniyor.

DÜNYADA NÜKLEER ENERJİ VE GELECEĞİ

Çağımızın ileri teknolojik ürünü sayılan nükleer santrallar, yalın biçimde şöyle tanıtılabilir. Atom enerjisi de denilen nükleer enerji, santralın reaktör bölümünde nükleer yakıt olarak kullanılan uranyumdan ısıbiçiminde açığa çıkmakta, buhar türbinleri ve jeneratörler aracılığıyla elektrik enerjisine dönüştürülmektedir. Bugüne dek çeşitli nükleer yakıt türlerini kullanan reaktörler yapılmış olup, yakıt olarak toryumu kullanacak reaktörlerin geliştirilmesine çalışılmaktadır. Nükleer teknoloji sanıldığı gibi ileri bir teknoloji olmayıp, gelişme aşamasındadır. Ayrıca reaktör ve nükleer yakıt teknolojileri, gelişmiş ülkelerin tekellerindedir.

Nükleer santralların kurulması bir yana, işletmecilikleri de dışa bağımlı olmaktadır. Bu nedenle nükleer enerji konusunu yalnız ülke ölçeğinde irdelemek yetmemekte, konuya dünya genelinde bakmak gerekmektedir. Reaktöründe atom bombasındaki gibi işlev gerçekleşse de, patlaması söz konusu olmayan nükleer santralın yaratacağı çevre kirlenmesi ve kaza olasılıkları az olmaktadır ama, gelişme sürecindeki ülkelerde nükleer santral, getirdiği dış bağımlılıkla ekonomik kirlilik oluşturabilmektedir.

Bugüne dek gelişmişlerin yanısıra gelişme sürecindekilerin bir bölüntüsünü de içeren 25 kadar ülkede, nükleer elektrik santralları kurulmuştur. 1978 yılında dünya elektrik üretimin yüzde yedisi nükleer santrallardan sağlanmıştı. Bu üretimin yüzde 89'u gelişmiş kapitalist ülkelerce yapılırken, merkezi planlı sosyalist ülkelerin payı yüzde dokuz, gelişme sürecindeki ülkelerin payı da yüzde iki kadardı. Kendilerine özgü nükleer teknolojileri bulunan ülkelerden başka, alışılmış doğal kaynakları yetersiz, enerji savurganlıkları yüksek ülkelerin nükleer santrallara yöneldikleri gözlenmektedir. Ayrıca endüstriyel ülkeler gelişmiş teknoloji savlarıyla, gelişme sürecindeki ülkelere aşırı pahalı nükleer santralları satabilmektedirler.

Nükleer enerji üretiminin, bugüne göre2000yılında on kata yakın artırılması istenmekteyse de, dünya uranyum yataklarının yetersizliği ilginç bir olgudur. Bilinen yatakların, 1995-2000 dönemi için kestirilen istemi karşılayamayacakları oranlanmaktadır. Kapitalist dünyada uranyum üretimi ve işletmeciliğini karteller ele geçirirken,bir yandan da büyük petrol tekellerinin bu alana el attıkları görülmektedir. Sarı pastaya dönüştürülmüş biçimde satılan uranyumun fiyatı da, yapay petrol krizi öncesine göre altı kat artmıştır. Gelecekte, dünün petrol krizine benzer uranyum kriziyle karşılaşılması kaçınılmaz

görünmektedir.

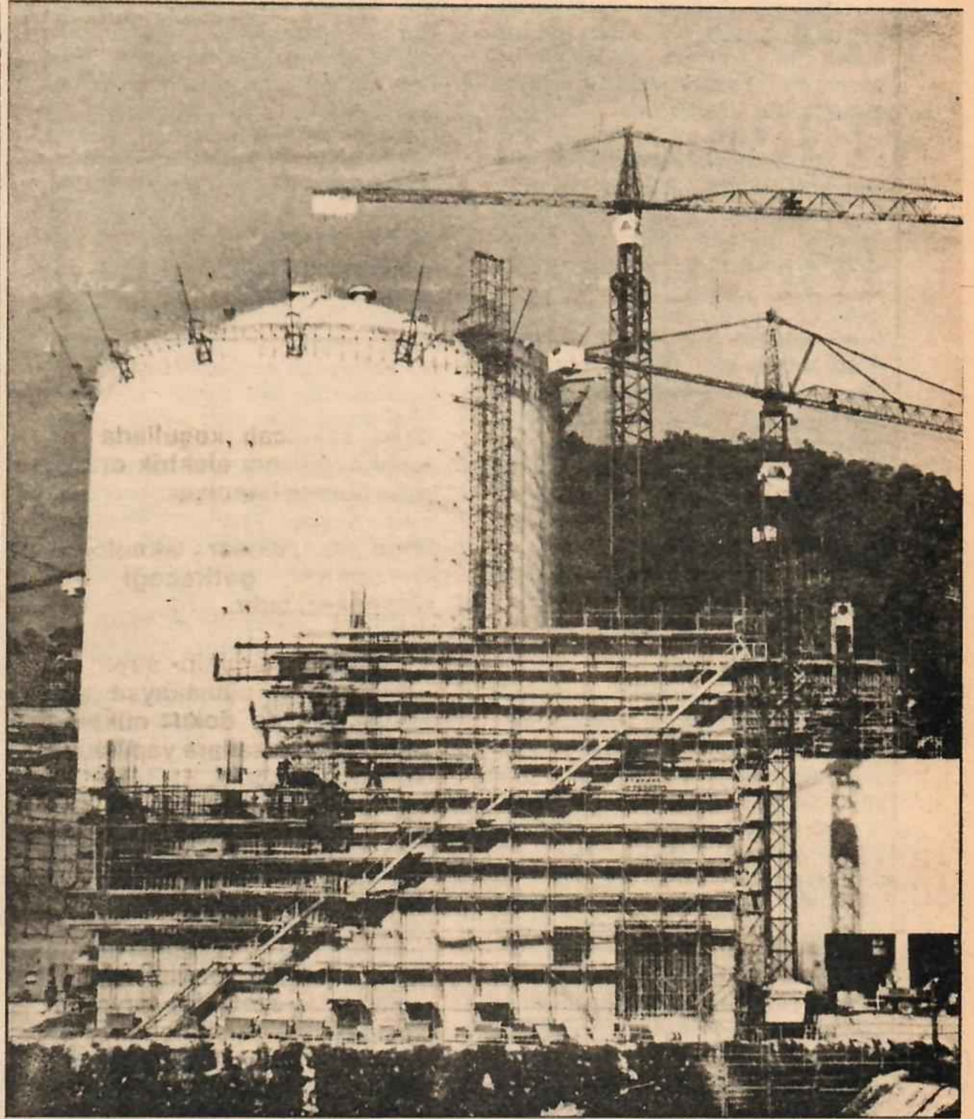
Çözüm bekleyen teknolojik eksiklikleri ve yakın gelecek için yakıt sorunu olsa da, nükleer enerji uzun gelecek açısından ana enerji kaynağı görünümündedir. Gelişme sürecindeki ülkeler bölüntüsünde nükleer santrallar, 1980 yılında elektrik üretim kapasitesinin yüzde ikiye yakınını kapsarken, bu pay 1990 yılında kurulu nükleer gücün 15 kat artırılmasıyla yüzde onbire çıkabilecektir. Bugün gelişen dünya için önemli olan, nükleer döneme adım atma zamanını iyi planyabilmek - tir.. Gelişme sürecindeki Türkiye de aynı sorunla karşı karşıyadır. Öte yandan nükleer ternolojinin bir paket olarak değil, olabildiğince paketi açılmış biçimde alınmasına gidilmelidir. Gelişme sürecindeki ülkeler kendi aralarında, nükleer teknolojiye yönelik işbirlikleri oluşturmalıdırlar.

STRATEJİSİZ VE PLANSIZ ÇALIŞMALAR

Ülkemizde nükleer santral girişimlerine 1967 yılında başlanıyordu. O günlerde 300-400 megavat (ya da bin kilovat) gücteki bir santralın, 1976 yılında işletmeye girmesi öneriliyordu. Sonradan bu girişimden vazgeçilmiştir. 1971 yılında Türkiye Elektrik Kurumu nükleer santral edütlerine girişiyor, ilk santralın 600 megavat güçte olması ve 1983 yılında işletmeye girmesi görüşü ortaya çıkıyordu.

Türkiye Elektrik Kurumu, elektrik tüketiminin Kuzeybatı ve Batı Anadolu'da yoğunlaşmasına karşın, büyük santralların Doğu Anadolu'da bulunmasının enterkonnekte sistemde neden olduğu teknik dengesizlikleri öne sürerek, kaynağa bağlı olmayan nükleer santralın Kuzeybatı Anadolu'da kurulmasını istiyordu. Yıllarca çalışmalar yapılmışsa da, Marmara ve Batı Karadeniz yöresinde bir kuruluş yeri saptanamamıştır. 1975 yılının sonunda gelişi güzel kararla, Marmara yöresi bırakılıyor ve neresi olursa olsun da yer bulunsun görüşüyle, güneye Mersin-Silifke-Akkuyu'ya inilmesine karar veriliyordu. 1976 yılının ilk günlerinde bu yer ilgililerce açıklanıyordu ama, 600 megavatlık nükleer santrala gerekçe olan, Kuzeybatı Anadolu'daki elektrik üretim-tüketim dengesizliğinden söz eden yoktu.

Bir yandan da nükleer enerji projesine yeni boyutlar kazandırılıyordu. Kaynaklarımız yeterli değil ve elektrik istemimiz artıyor, peşpeşe nükleer santrallar kurmalıyız deniliyordu. Resmi raporlarada geçen savlara göre, nükleer kurulu gücün 1986 yılında 600 megavatla başlayarak, 1992'de 2800 megavata ve 1997'de 5500 megavat düzeyine çıkarılması öneriliyordu. Oysa genel enerji planlaması olmayan Türkiye'nin, alışılmış enerji kaynaklarının yeterli olduğu görülüyordu. Gerçekçi eleştirilere karşın nükleer dönemi başlatma istemi, genel enerji planlamasının olmayışından ötürü zorunlu biçimde Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'na da yansıyordu.

YATIRIM HOVARDALIĞINA KALKIŞMA VE SONUÇ

Türkiye, 1977 yılında nükleer santral ihalesine çıkıyordu. Nükleer strateji ve politika belirlenmediğinden, çeşitli santral tiplerine açık ihaleye kalkışılıyor, yalnızca kapitalist dünyadan teklif isteniyordu. Teklife İsveç, Amerikan ve İtalyan firmaları yanıt vermişlerdir. Başlatılan işin sonuçlandırılması, 1978/1979 döneminde özellikle nükleer teknoloji kazanımına yönelik akılcı değerlendirmelerle olmuştur. Ön değerlendirmeler sonucunda, yalnızca İsveç firması ortada kalıyordu. Ancak, santralın yapımı için gereken yabancı kredinin tamamının yapımcı firma tarafından ve hükümet garantisiyle sağlanması isteniyor, bu istem ihaleyi sürüncemeye iteliyordu.

Öte yandan yapımcı firma santralın ilk yüklenmesi dışında yakıt isteminin sağlanmasına karışmıyor, Fransa ile bu konuda ilişki kurulmak isteniyorsa da, nükleer yakıt alınabilecek ülke bulunamıyordu. Bu sırada Sovyetler Birliği, Türkiye'ye 880 megavatlık bir nükleer santral kurma önerisinde bulunuyor, santralın ekonomik ömrü boyunca yakıt güvencesi de veriyordu. Böylece Akkuyu Nükleer Santralı'na karşı bir seçenek ortaya çıkıyordu.

Akkuyu Nükleer Santralının 700 milyon dolara çıkacağı söylenmişse de, Avrupa basınında bu santralın 1.2 milyar dolarlık yatırım gerektirdiği yazılmıştı. Türkiye, yılda dört milyar kilovat-saat elektrik üretebilecek santral için yatırım hovardalığına itilmek istenmişti. Aynı yatırımla iki kat daha çok elektrik üretecek baraj ve hidroelektrik santral projelerinin gerçekleştirilmesi olanaklıydı. İsveç hükümeti, başlangıçta kendi firmasının yararı için kredi vermeyi düşünmüşse de, 1980 yılında gereken krediyi veremeyeceğini resmen bildiriyor ve yatırım hovardalığı girişimi durahyordu. Bugün için Akkuyu projesinin kenara itildiği söylenemez. Kredi bulunmasını bekleyerek, Türkiye Elektrik Kurumu'nun yatırım programındaki yerini korumaktadır. İşletmeye girişi için de 1987 yılı gösterilmektedir.

NÜKLEER ENERJİ VE HAMMADDE OLANAKLARIMIZ

Nükleer yakıtın hammadesi radyoaktif minaraller olarak, ülkemizde bugüne dek 4600 ton uranyum ve 380 bin ton toryum rezervi saptanmıştır. Artması olasılığı var sa da, bilinen boyutuyla uranyum rezervimiz küçüktür. Bunun da yalnızca 2300 tonu işletmeye elverişlidir. Toryum rezervimiz zengindir ama, toryumu yakıt olarak kullanacak reaktörlerin 2000 yıllarına doğru uygulamaya konulması beklenmektedir. Önümüzdeki 20 yıl için uranyum üzerinde durulurken, bilinen uranyum varlığımızın 600 megavatlık bir santralı ekonomik ömrü boyunca zor besleyeceği hesaplanmaktadır. Kısa aralıkla ikinci bir nükleer santral kurulmaya kalkışılırsa, söz konusu rezerv on yılda tükenebilir Kaldı ki, uranyum varlığımızın elektrik üretimi dışında, çeşitli amaçlarla kullanılabileceği de düşünülmelidir.

Ülkemizde üretilecek uranyum kendi teknolojimizle sarı pastaya dönüştürülebilse de, bu reaktör yakıtı demek değildir. Santralda kullanılacak yakıtın hazırlanması ve yakıt çubuklarının üretimi, yurt dışında belli ülkelerin tekellerine yaptırılacaktır. Nükleer yakıt sorununun çözümü, zorunlu dış bağımlılık gerektirmektedir. Yakıt bulunmaması durumunda ise nükleer santral, fuel oil santralından daha katı bir yakıt dış bağımlılığıyla çözülemez sorun oluşturabilecek, ya da anıt tesis gibi çalışmadan yerinde duracaktır.

TÜRKİYE İÇİN NÜKLEER ENERJİ DÖNEMİ GELMİŞMİDİR?

1980 yılında Türkiye'nin elektrik istemi 26 milyar kilovat saat'ken gerçekleşen tüketimi 24.7 milyar kilovat-saat olmuştur. Türkiye Elektrik Kurumu'nun irdelemelerine göre, elektrik enerjisi istemimiz 1998 yılında 191 milyar kilovat-saat düzeyine ulaşacaktır. Bu kestirim büyük tutulmuşsa da, Türkiye 1998 yılı için öngörülen istemi, alışılmış suyundan ve kömüründen karşılayabilir. Oysa tutarsız planlamalarla, 1998 yılında devrede olacak nükleer santralların kurulu gücünün beş bin ile dokuz bin megavat arasında olması istenmektedir. Bir başka anlatımla 1998 yılına dek yedi ya da dokuz nükleer santral kurulması, bu santrallarla yılda 50 milyar kilovat-saat kadar elektrik üretilmesi önerilmektedir. Ancak, Türkiye 1998 yılına dek nükleer santrallar için toplam 25 milyar doları aşkın yatırım yapabilecekmidir ? Bu yatırımın getireceği dış bağımlılık ve kredi bulunması için verilecek ödünler ne olacaktır?

Uzun dönem açısından önemli olan teknik yönden kullanılabilecek akarsu olanağımız, yılda 135 milyar kilovat-saat kadardır. Linyit ve bitümlü şistlerden yapılabilecek elektrik üretimi de yılda 60 milyar kilovat-saat düzeyine çıkarılabilir. Sıralananlar yadsınamayacak ya da abartılmamış gerçekçi değerlerdir. Gerekli su ve kömür santralları kurulacak olursa, yalnızca sudan ve kömürden üreteceğimiz elektrik yılda 195 milyar kilovat-saat düzeyine ulaştırılabilir. Böylece, 1998'den önce nükleer enerji üretimine gerek olduğu da söylenemez. Kaldı ki yedekte bekleyen başka doğal kaynaklarımız da vardır. Örneğin, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın son raporuna göre, abartılmamış ise 4500 megavat gücle yılda 20 milyar kilovat-saat'ı aşkın elektrik üretebilecek jeotermal enerji (doğal buhar) santralları kurulabilir. Su, kömür ve jeotermal santrallar istenirse büyük ölçüde yerli teknolojiyle kurulabilecekleri gibi, işletmeleri de dışa bağımlı değildir. Ancak bir gerçek de 2000 yıllarında Türkiye'nin nükleer enerji dönemine adım atması zorunluluğudur. Bu adım iyi zamanlanmalı, planlaması yapılmalıdır.

TÜRKİYE'DE NÜKLEER SANTRALLARI KİM KURACAKTIR?

Elektrik sektörü, tutarlı planlama gerektiren ve bütünüyle devlet elinde olması gereken bir sektördür. Zamanı gelince nükleer santralları da kamu sektörü kuracaktır. Oysa, nükleer enerji dönemini zaman geçirmeksizin başlatalım, pahalı oldukları için bu santralların yapılmasını da ayrıcalıklı yabancı sermaye kuruluşlarına bırakalım gibi görüşlerin öne sürüldüğü gözlenmektedir. Tutarlı olmayan bu görüşler, ülke ve halk çıkarlarıyla da bağdaşmamaktadır.

Ekonomiyi ve gündelik yaşamı besleyen can damarı elektrik, yerli ve yabancı özel sermayenin acımasız ellerine bırakılamaz. Yabancı ve yerli özel sermayenin oluşturacakları ortaklıklara santrallar kurmaları izni verilir, tekellerin nükleer santral kurmalarına olanak tanınırsa, kısa zamanda devletleştirilmesi zorunluluğu ortaya çıkacak bu santrallarla Türkiye açmazlara itilir.

TÜRKİYE NÜKLEER ENERJİ DÖNEMİNE NASIL GİRMELİDİR?

Teknoloji kazanımı açısından bir santral üzerinde durulsa bile, Türkiye'de 1995'den önce nükleer enerji üretimine gerek yoktur. Nükleer teknolojinin gelişmekte olduğu, 1995-2000 döneminde toryuma dayalı teknolojinin uygulamaya aktarılabileceği unutulmamalıdır. Ülkemizde uranyumdan çok ve dünya ölçeğine göre zengin toryum yataklarımız olduğundan, ulusal nükleer strateji ve politikamızı oluştururken, toryumu kullanacak santrallara ağırlık vermemiz zorunludur. Ülkemizde nükleer enerji üretimi 1998-2000 yıllarına itelenmelidir ama, şimdiden nükleer teknoloji alt yapısını oluşturucu çalışmalara ağırlık verilmelidir. Nükleer hammadde üretimi ve nükleer yakıt teknolojileri üzerinde önemle durulmalıdır.

Akkuyu Nükleer Santral projesinin de 1990'lardan önce gerçekleşmesi olanağı yoktur. Özünde yanılgılı bir proje olan Akkuyu projesinin, bütünüyle rafa kaldırılması zamanı gelmiştir. Planlanan 600 megavatlık santraldan daha ekonomik olacağı için, yaklaşık 1000 megavat gücteki bir nükleer santralın 1995/1998 döneminde işletmeye girmesi erek alınarak, ilk nükleer santral projesi yenilenmelidir. En erken 1985'de ihale edilecek böyle bir santral için modası geçmiş teknoloji alma tehlikesinden kaçınılmalı, yalnızca kapitalist bloka değil, sosyalist bloka da açık bir ihale üzerinde durulmalıdır. Ancak önümüzdeki dört-beş yıl içerisinde de konuyla ilgili planlama, politika saptama, nükleer hukuku belirleme, çıkarları koruyucu uluslararası ilişkiler oluşturma gibi sorunlar çözümlenmelidir. Türkiye, gözü kapalı biçimde nükleer enerji tuzağına itilmemeli, ulusal ekonomiyi geliştirici biçimde nükleer enerji dönemine adım atabilmelidir. ●

YARGIÇLARIN GÜVENCESİ KALDIRILIYOR MU?

Av. Şahin MENGÜ

• 2461 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle, Yüksek Hakimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulu'nun görevleri sona ermiştir. Görevleri biten kurulların yerine oluşturulacak, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun, tek parti dönemlerindeki kadar olmasa bile, iktidarların etkisi altında kalabileceğinden kuşku duyulmalıdır.

HAKİMLER ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun oluşumunu sağlayan 2461 sayılı yasa ile, Hakimler Yasası'nın bazı maddelerini değiştiren 2462 sayılı yasa, 14 Mayıs 1981 günkü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Bu yasaların yürürlüğe girmesi de, yargıçların güvenceleri ve mahkemelerin bağımsızlığı konularını gündeme yeniden getirdi.

2461 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle, Yüksek Hakimler Kurulu'nun ve Yüksek Savcılar Kurulu'nun görevleri sona ermiştir. Görevleri biten kurulların yerine oluşturulacak Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun, tek parti dönemlerindeki kadar olmasa bile, İktidarların etkisi altında kalabileceğinden kuşku duyulmalıdır. Çünkü, yeni kurulan kurulun, 4 üyesi her ne kadar seçimle işbaşına gelecekse de (Yargıtay Genel Kurulu ile Danıştay Genel Kurulu 6'şar asil, 6'şar da yedek üye adayı seçecekler ve bunlardan ikişer asille ikişer yedeği Devlet Başkanı atayacaktır) bunu tam demokratik bir yöntem olarak kabul etmek olanaksızdır. Ayrıca bu kurulda, Adalet Bakanı, Bakanlık Müsteşarı ve Özlük İşleri Genel Müdürü de görev alacaklardır. Seçimle işbaşına gelen üyeler, sayısı, her ne kadar iktidardan ve idareden gelen üyelerin sayısından bir fazla ise de, seçilen üyelerden birinin siyasal iktidarın istemleri doğrultusunda oy vermesi durumunda, yargıç güvencesi ortadan kalkacaktır.

Yargıç güvencesi, 1961 Anayasa'sında yer alırken, yargıçları korumayı değil, yargı organının bağımsızlığını sağlamayı amaçlamıştır.

Fakat, yeni yasa ile, siyasal iktidarların etkili olabilecekleri bir kurulun baskısı altında --bugün için olmasa bile ileride— bir yargıç adalet gereklerini yerine getiremeyebilir.

Bu açıdan bakıldığında, yeni yasa ile Kurul'da görev verilen Bakan, Müsteşak ve Özlük İşleri Genel müdürü yerine, yine Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarının göstereceği adaylardan üçünün atanması uygun olacaktır. Kurul'da seçilmiş üyelerin görevlendirilmesi, yargıçlar için güvence olacak, bunun sonucu da yargıya gölge düşürülmeyecektir.

1961 ANAYASASI VE YARGI

Yeni yasa, 1961 Anayasası ile yargıçlara tanınan bazı hakları saklı tutmakla birlikte, en büyük güvence olan, Bakanın veya bakan tarafından atanmış iki kişinin bulunmadığı bir kuruluşu kaldırarak, yargının zaman zaman etki altına alınabileceği kuşkusunu da birlikte getirmiştir. Bunun sonucu olarak da, mahkemelerden açıkça yakınan siyasal iktidarların, 2461 sayılı yasa ile kendilerine tanınan bu "fırsatı" nasıl kullanacakları konusunda haklı bazı sorular zihinlerde uyanmaktadır.

YARGIÇ GÜVENCESİ

Savcılar ve Hakimler Yüksek Kurulu yasasının "Geçici yetki ve görevlendirme" başlığını taşıyan 20'nci maddesi, Adalet Bakanına, Kurulun görüşünü almak koşuluyla, yargıçları sürekli görev yerlerinden, başka bir yerde en fazla altı ay görevlendirebilme yetkisini vermektedir.

Bu da, yargıçların bağımsız hareket etmelerine gölge düşürebilir ve yargıçlara karşı bir silâh olarak kullanılabilir nitelik taşımaktadır.

Örneğin, altı ay geçici olarak görevlendirilen bir hakim, bu görevini tamamladıktan sonra, bir başka yere yine geçici görevle yollanabilecektir. Çünkü yasa geçici görevin yalnız "O YERDE" altı aydan fazla olamayacağını hükme bağlamıştır. Yani, yasada, geçici altı aylık görevini tamamlayan yargıcın, bir başka yerde aynı süre ile görevlendirilmesini engelleyici bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenlerle, yasada, bir yargıcın belli bir süre içinde en fazlabir kez geçici göreve gönderilebileceği hükmü bulunsaydı, yargıçlar için ileride kullanılabilecek bir silâh siyasal iktidarların elinden alınmış olurdu.

Aynı madde bir başka açıdan da eleştirilebilir. Örneğin, siyasal iktidarlar, diledikleri bir davaya kendilerine yakın gördükleri bir yargıcı da aynı yolla gönderebilirler, ki bu da yargının bağımsızlığı ilkesini zedeler niteliktedir.

Yakın tarihimizdeki olaylardan belirli sonuçları çıkararak, yargının bağımsızlığına ve yargıçların güvencesine özen göstermek gerekir. Yargının bağımsızlığını ve yargıcın güvencesini siyasal iktidarlara baskı için şans tanımayacak bir düzeye getirmekte sayısız yararlar vardır.

Bu yasanın açık taraflarının yeniden ele alınmasını ve yargı bağımsızlığını, yargıcın güvencesini tehlikeye sokacak maddelerden arındırılmasını dileriz. •

DIS SORUNLAR

MİTTERAND'IN PROGRAMI

- **Mitterand'a göre, toplumu, buyruktan çok sözleşme ile değiştirmek daha doyurucu ve daha etkin.**
- **Uluslararası yarışmaya dayanabilmesi için Devlet, özel sanayie de destek olacak.**
- **"Ulusallaştırmalarla büyük ölçüde genişlemiş olan kamu sektörü sosyal değişmenin pilotu olacak"**
- **Mitterand, "ulusallaştırma Fransa'da gelenektir ve her ulusallaştırmayı bir refah dönemi izlemiştir" diyor.**

Mitterand

FRANSA'da 10 Mayısta yapılan ikinci tur başkanlık seçimlerini kazanarak Beşinci Cumhuriyetin ilk sosyalist başkanı olan Mitterand, seçim kampanyası sırasında üç ana konu üzerinde durdu: Fransa'da siyasal iktidar değişmelidir; Fransa'nın Dünyadaki rolü değişmelidir ve istihdam alanları genişletilmelidir.

Yeni Başkan, özetle, Fransız toplumunun değişmesini amaçlıyor. Ancak, "... **demokraside, toplumu, buyruktan çok sözleşme ile değiştirmek daha doyurucudur ve daha etkindir...**" diyen Mitterand, programının iç politikayla ilgili bölümünde, halkın yönetime en geniş biçimde katılmasını sağlıyacak önlemlere yer vermiş bulunuyor. Buna göre, parlamento fesih edilerek 1 Temmuz 1981'den önce yeni seçimler yapılacak, referanduma başvurma olanakları genişletilecek, yargının bağımsızlığı sağlanacak ve istisnai yargı organları ile yöntemleri kaldırılacak; parlamentoda muhalefetin iktidarı denetleme olanaklarını genişletecek düzenlemeler yapılacak; valilik müessesesi kaldırılarak yerine, seçimle gelecek yüksek komiserlik müessesesi kurulacak; bölgesel ve yerel yönetimlerin ekonomik alandaki yetkileri ve olanakları genişletilecek; vergilerin yerel yönetimler ile merkezi hükümet arasındaki paylaşımında, yerel yönetimlerin halen yüzde on dokuz olan payı, yüzde otuza kadar yükseltilecek. Öylelikle, toplumsal değişme için zorunlu kurumsal değişiklik sağlanmış olacak.

ÖNCE İSTİHDAM

Mitterand, Partisinin, "iş, özgürlük, barış" sloganına uygun olarak, "önce istihdam" diyor. Bu anlayış içinde, ekonomik alanda amacının, "ekonomik büyümeyi yeniden başlatmak", olduğunu belirterek, programında, yüzde üç oranında ekonomik büyüme gerçekleştirmeyi ve iki yüz yetmiş bin kişilik yeni istihdam alanı yaratmayı öngörüyor.

Büyük bir sosyal politikanın, ancak ona uyumlu büyük bir ekonomik politika ile gerçekleştirilebileceğini belirten Başkan, programında, yeni sanayilerin kurulacağını, ancak, geleneksel sanayilerin savsaklanmıyacağını ifade ediyor. Mitterand, "**Yarın, Fransa adına, Fransa'nın ekonomik dokusunu oluşturdukları için yaşamaları gereken binlerce işletmenin hizmetinde olacağım ve uluslararası yarışmaya dayanabilmeleri için, giderek yoğunlaşan büyük kapitalizme ve onları bir yan sanayi ve ücretli duruma getirmiş çokuluslu girişimlere dayanabilmeleri için, bu sanayilere yardım edeceğim.**" diyor. ve amaçlarından birinin de "**iç piyasayı yeniden fetih etmek**" olduğunu belirtiyor.

"**Ulusallaştırmalarla büyük ölçüde kamu sektörü, sosyal değişmenin pilotu ve bireysel ve kollektif sorumluluk yüklenme dinamiğinin tercih alanı olacaktır,**" diyen Mitterand, programında, bir kişiye, bir aileye, ya da bir gruba ait, ekonominin anahtar sektörlerini işgal etmiş, tekel durumunda ya da tekelleşme eğiliminde olan dokuz büyük sanayi grubunun ulusallaştırılması yanında, Peugeot—Citroen grubuna ve su dağıtım şirketlerine Devletin katılmasını, öngörüyor. Program gerçekleştiği takdirde, demir—çelik, kimya, silâh, nükleer ecza, uzay sektörlerinde faaliyette bulunan Poulenc, I.T.T. de France, Thomson—Brand, Pechinery —Ugune—Kuhlmann, Saint—Gobain—Pont—a—Mousson, Matra'nın silâh bölümü, Creusot—Loire'in nükleer bölümü ile Campagnie Generale d' Electricite gibi kuruluşlar filyalleriyle ulusallaştırılacak. Bu kuruluşlar halen bir milyondan çok işçi çalıştırıyorlar ve 350 milyar Frank olan yıllık ciroları toplamı Fransız sanayiinin toplam cirosunun yüzde yirmi sekizini oluşturuyor.

Gerekli finansmanın sağlanması ve tasarrufların öncelikli sektörlere yöneltilmesi için kredi mekanizmasının tümüyle denetlenmesi gerektiği inancında olan Yeni Başkan, bu amaçla, bankaların ve sigorta şirket-

lerinin de ulusallaştırılmasını öngörüyor.

Mitterand, 1936–1937 yıllarında, başvurulan ve 1945 yılında bu kez de General De Gaulle tarafından gerçekleştirilen ulusallaştırma işlemlerini örnek göstererek, ve zaman zaman liberallerin de muhafazakârların da bu tür ulusallaştırma işlemlerine giriştiklerini belirterek, bunun yadırganmaması gerektiğini söylüyor. "... **Ulusallaştırma Fransa'da gelenektir... Her ulusallaştırmayı bir refah dönemi izlemiştir...**" diyor.

FRANSA'DA EŞİTSİZLİK BİR KANSERDİR

"**Fransız eşitsizliği bir kanserdir... Bütün sorun, mesleki ve sosyal kategoriler arasında taransferleri gerçekleştirmektir... daha büyük bir eşitlik gerçekleştirmektir...**" diyen Mitterand, bu amaçla programında, "**daha çok kazanandan daha çok, daha az kazanandan daha az**" vergi almayı öngören bir vergi reformuna yer vermiş bulunuyor.

Bu anlayış içinde, "**bir çalışma aracı değildir**" dediği servetten, üç milyon Frangı yani yaklaşık altmış milyon Türk Lirasını aşan servetten vergi alacağını zorunlu tüketim mallarını katma değer vergisi dışına çıkaracağını; tasarrufları fiyatlara endeksliyeceğini asgari ücreti yükselteceğini ücret yelpazesini daraltacağını aile ve konut tazminatlarını arttıracağını; çalışma saatini haftada otuz beş saate, emeklilik yaşını altmışa indireceğini; yıllık izinleri beş haftaya çıkaracağını, sosyalist bir sağlık politikası uygulayacağını ve tüketimi selektif biçimde arttıracağını vaad ediyor.

Enerji alanında, "**pahalı ve belirsiz**" olduğu için nükleer enerji programının durdurulması gerektiğini vurgulayan Yeni Başkan, özellikle, enerji tasarrufuna ve ulusal kömüre ağırlık verecek.

"**Ruhdan, idealden ve inançtan yoksun...**" diye tanımladığı Avrupa'da Ortak Pazarın, on eşitin ortak Avrupa'sı olduğunu belirtiyor.

Askeri bloklaşmaya karşı olduğunu, ancak, Atlantik Paktından çıkılırsa, Varşova Paktı karşısındaki Polonya'nın durumuna düşüleceğini söylüyor.

Yeni Başkan, "**Amerika Birleşik Devletleriyle iyi bir anlaşma ortamı içinde yaşamak istiyorum**"; ve Sovyet Rusya ile geleneksel ilişkilerimiz sürecektir, diyor. Batı Almanya ile olan ilişkilerimiz sıkılaştırılmalıdır, ama bir Paris–Bonn aksı söz konusu değildir, diyor.

Silâhsızlanma konusunda, "**Süpergüçler, dünyanın her yerinde yerel savaşlar çıkarmak için fırsat arayacaklarına silâhsızlanma konusunda acele etseler iyi olur**" diye, düşünüyor.

Silâh satışlarının, silâh dışsatımının, Fransa'nın dış politika hedeflerine uygun yeni ölçütlere bağlanması gerektiğini belirten Mitterand, "**Irkcı ve faşist hükümetlere her türlü silâh satışını reddedeceğiz**" diyor.

Savunma konusunda, Başkan, "**Fransa, dünya barışı doğrultusunda, düşünce, eylem ve diplomasi alanında bağımsız bir politika geliştirmelidir... Kollektif savunma örgütü bir zorunlulukdur. Ancak bu, Avrupa ülkeleriyle Doğu Avrupa ülkeleri arasındaki geniş tartışmalardan ve diyalogdan doğar, yoksa sonunda bir savaşa yol açabilecek kendi içine kapanmışlıkdan ve suskunlukdan değil...**" diye ekliyor. O arada, NATO içindeki sorumlulukların daha iyi tanımlanması üzerinde duran Mitterand, bu amaçla en kısa süre içinde bir doruk toplantısı öneriyor.

Cumhuriyete ve demokrasiye bağlılığını, çoğunluk iradesine saygılı olduğunu her fırsatta belirten ve "**ulusal kalkınma için halkı en geniş biçimde birleştireceğim**" diyen bir sosyalist Başkanın programının ana çizgileri bunlar. Birçokları bunlara özenmeyebilir, imrenmeyebilir. Ama, böyle gerçek bir demokrasiye ve onun işleyişine özenmezlik edebelir miyiz? ●

YAYINLAR

- **TÜRKİYE EKONOMİSİNDE BUNALIM**

Yazan: M. Sönmez — Belge Yayınları — 120 Sayfa 100 TL.

24 Ocak 1980'de açıklanan ekonomik önlemler paketinin Türkiye'nin ekonomik ve siyasal yaşantısında yolaçtığı gelişmelere ilişkin bir araştırma.

- **SENDİKA ÖZGÜRLÜĞÜ**

Yazan: Önder Aker—Yol—İş Federasyonu Yayınları 64 Sayfa

Çoğulcu Özgürlükçü demokrasi açısından işçi hakları ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin araştırma.

- **ATATÜRK'ÜN YOLUNDA TÜRK DİL DEVRİMİ**

Türk Dil Kurumu Yayınları — 175. Sayfa 100 TL.

Atatürk'ün 100. doğum yıldönümü kutlama çalışmalarını başlatan T.D.K. nın 17—18 Ocak 1981 günlerinde düzenlenen toplu çalışımında yapılan konuşmaların bildirileri ve toplu görüşmeleri içeriyor.

- **ANAYASALAR**

Yazan: Dr. Yaşar Gürbüz—Filiz Kitabevi 493. Sayfa

1876'da yapılan ilk Anayasamızdan günümüze değin süregelen ANAYASA üzerindeki tartışmalara ışık tutmak amacıyla hazırlanmış bir yapıt. Liberal Demorkasi ile yönetilen ülkeler, Sosyalist Ülkeler ve Üçüncü Dünya Ülkeleri ayrı bölüm başlıkları altında ele alınarak anayasaları açılarından inceleniyor.

- **KİTLE HABERLEŞMESİ**

Yazan: Sevim Gürbüz—Filiz Kitabevi —277 Sayfa

Kitle iletişim araçlarına ilişkin bir araştırma. İlk kısmı ve 4 bölümden oluşuyor. Birinci kısmın, Haber alma sosyolojisi ile başlayan ve haberleşme ve haberleşmenin endüstriyel yayılması ile kollektif yayın araçları konularını kapsayan birinci bölümünü, haberleşmenin ekonomik çevresi ile ilgili bölüm izliyor.

İkinci kısmı ise, Dünya basını ve ajanslara ilişkin bilgilerle, Televizyon, Sinema ve Gazeteciliğe ilişkin makaleleri içeriyor.

TEMEL MAL YERİNE İSTEM ÜRETİLİYOR

● **Devlet temel gereksinme maddelerini ve üretimde kullanılan girdileri desteklemezken, birçoğu lüks sayılan bazı tüketim mallarını destekliyor**

● **Döviz sağlayan sanayiler yerine döviz tüketim sanayilere ağırlık verilmiş olmasının yükünü halk ve devlet çekiyor.**

GEÇTİĞİMİZ günlerde elektrik zammının ardından, büyük kentlerde, belediye otobüs ücretlerine birbiri ardına zam yapıldı. Örneğin Ankara'da yedi buçuk ve on lira olan otobüs ücretleri, bir anda yüzde yüzlük, yüzde ellilik bir artışla on beş liraya çıkıverdi.

Dar gelirli aile bütçelerinde önemli bir yer tutan bu temel hizmetin fiyatı, bu bütçelerdeki yamaları, yırtıkları daha da genişletecek biçimde yükselirken, belli gelir gruplarının kullandığı kimi dayanıklı tüketim mallarının fiyatları ise ucuzlatıldı.

Hem de Devlet desteğiyle!

24 Ocak kararları ile kamunun ürettiği ve hemen hemen tümüyle halkın ve ekonominintemel gereksinmelerini karşılayan mal ve hizmetlerden çekilen Devlet desteği, çoğu lüks sayılan ve özel sektörce üretilen dayanıklı tüketim mallarında esirgenmedi.İlk bakışta istem yetersizliğinden, maliyet ve fiyat artışlarından dolayı bunalıma girmiş gibi görünen bu sektörleri korumak için gider vergileri indirildi. Vergi indirimleri fiyatlara yansıtılarak söz konusu mallar Devlet desteğiyle ucuzlatıldı. Henüz ucuzlamayanlar da ucuzlayacak.

Bunalım geçiren bu sektörlerin, bu sanayilerin çoğu montaj sanayii niteliğinde. Dıştan alınan hammaddeleri ve yedek parçaları burada birleştirerek mal üretiyorlar. O arada, el kapılarından binbir güçlükle sağladığımız dövizleri kullanıyorlar. Dışa bağımlı sanayileşmenin en çarpıcı örneklerini oluşturuyorlar.

Bu sanayilerin sorunları, aynı zamanda toplumumuzun ve ekonomimizin de sorunları. Sorunların nedenleri ise, istem yetersizliğinden, maliyet yükselmesinden, döviz güçlüklerinden öte, çok daha derin, çok daha ayrı.

Bunlar, üretim yapımızı, tüketim yapımızı, kısaca, ekonomik ve toplumsal yapımızı çarpıklaştıran bir dizi yanlışların ürünü.

Gereksinme uyarmanın, tüketim alışkanlıkları yaratmanın, pazar yaratmanın, özetle "istem üretmenin" çarpıcı örnekleri.

ZORUNLU GEREKSİNMELERİ DOYURACAK MALLAR YERİNE İSTEM ÜRETİLDİ

Ekonomi bilimi, en yalın tanımıyla, kıt kaynaklarla insan gereksinmelerini karşılama bilimidir. İnsanın gereksinmeleri ise sınırsızdır, çeşitlidir. Ama bunlar arasında, örneğin barınma gibi, beslenme gibi, giyinme gibi, aydınlanma, ısınma gibi, bazıları insanın yaşamını sürdürebilmesi için zorunlu, vaz geçilmez gereksinmelerdir. Bazıları da lüks.

Bireyler gibi, bir ekonominin, bir ulusun da yaşamını sürdürmesi için temel gereksinmeleri vardır. Bunun için bir ekonomi, bir ülke enerjisini, çimentosunu, demirini, çeliğini, petro kimya ürünlerini, gübresini, ilacını, motorunu, dişlisini, rulmanını üretmelidir her şeyden önce.

Bu, gerçek milliyetçiliğin gereğidir, ulusal bağımsızlığın ve refahın gereğidir. O nedenle, kıt kaynaklar öncelikle temel, zorunlu gereksinmeleri karşılamaya yöneltilmelidir.

1960'lı yılların başında planlı kalkınma yöntemi, hem de bir Anayasal zorunluk olarak bu amaçla benimsendi. Ama planlama adı altında plansızlığın en çarpıcı örnekleri verilerek, temel gereksinmelerin karşılanması, refahın yaygınlaştırılması, hakca bir gelir dağılımının sağlanması yerine çarpık bir sınaileşme gerçekleştirildi.

Dengesiz bir gelir dağılımının belirlediği lükse ve gösterişe dönük çarpık bir tüketim yapısı karşısında, satışı daha kolaydır diye, daha kârlıdır diye yüksek gelirli grupların tükettiği malların üretimine büyük kaynaklar tahsis edildi.

İstemin yetersiz olduğu yerde, büyük reklamlarla, taksitli satışlarla istem üretildi. O arada içeriden ve dışarıdan taklitcilik özendirildi. Öylelikle, kitle tüketimi aşamasına gelmiş sınaileşmiş ülkelerin tüketim kalıpları, yaşam biçimleri benimsetildi. İstem ve tüketim yapısı büsbütün çarpıklaştırıldı.

SANAYİİN TEMELİNİ ATMADAN ÇATISINI ÇATMAĞA GİRİŞİLDİ

Çoğunlukla önce istemi, sonra kendisi üretilen bu malların yapımında kullanılan yatırım malları üretimi, ara malları üretimi savsaklandı. Örneğin, yeterli demir çelik kapasitesi yaratılmadı, aktarma organları, dişli, rulman, motor üretilmedi, ama bunları kullanan sanayiler kuruldu. Öylelikle sanayiin temeli atılmadan, çatısı çatılmağa kalkışıldı.

Bunda, kâr güdüsü yanında, yabancı sermayenin, çok uluslu şirketlerin de payı oldu. "Dışalımın yerine geçecek sanayiler kuralım, böylece döviz tasarruf edersiniz" dediler. Oysa, gümrük duvarları ile korunan pazarlarımıza yerleştiler ve hiç dıştan almadığımız ya da pek az aldığımız birçok lüks tüketim malını birçoğu dışardan alınan girdilerle parçalarla üreterek, döviz gereksinmemizi arttırdılar.

Böylece sınaileşme çizgimiz saptı.

Kurulan bazı sanayi tesisleri, döviz sağlayacak yerde döviz tüketen sanayilerdi.

Sınaileştikce döviz tasarruf edecek yerde, sınaileştikce döviz gereksinmemiz artar oldu.

Hepsinden önemlisi, temel gereksinmelerimizi karşılayan, ulusal kaynaklara dayalı sanayiler kurulamadı, bu tür hizmetler geliştirilmedi.

Lüks tüketim mallarına, dayanıklı tüketim mallarına, şimdi olduğu gibi, satış güçlükleri yaratacak kadar kaynak tahsis ederken, en temel gereksinmelerden olan örne-

ğin konut açığı, beslenme açığı büyüdü.Her eve, her köye elktrik, su, yol götürülemedi. Ama her eve buzdolabı, çamaşır makinası türünden malların götürülmesi içinbüyük çabalar harcandı.

Sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, toplu taşımacılık yetersiz kaldı, ama otomobilde istem fazlası oluştu.

YANLIŞLAR YİNELENMEMELİ

Bunalımdaki firmaların, milyonluk tüketim mallarının atılmasını ya da yenileriyle değiştirilmesini telkin edici "eskilerinizi atın" kanpanyası ile başlayan "istem üretme" mekanizmasından sonra, gider vergilerinin indirilerek dayanıklı tüketim malları fiyatlarının Devlet kesesinden ucuzlatılması, geçmişteki yanlışların sürdürüleceği izlenimini veriyor. Dolayısıyla kaygı yaratıyor.

Oysa gönül diğer Devletin vaz geçebileceği geliri varsa ya da geliri çoksa, bu geliri tüm dar gelirlilerin yararlandığı malların ve hizmetlerin desteklenmesine özellikle üretici köylünün desteklenmesine harcanmasını istiyor.

Konut açığının, eğitim açığının, sağlık hizmetleri açığının, enerji açığının kapatılması bekleniyor.

Şekerin, yağın, sütün, yumurtanın, etin, desteklenmesi için, beslenme açığının kapatılması için Devlet desteği bekleniyor.

Ucuz ekmek için ucuz buğday, ucuz buğday için ucuz gübre amacıyla Devlet desteğibekleniyor.

Kamu iktisadi teşebbüslerinin ürettiği mallara ve hizmetlere zam üstüne zam yerine, bu kuruluşların iyileştirilmesi bekleniyor.

Özetle, gönül Devletin, istem üretmek için değil, geniş halk yığınlarının varolan temel gereksinmeleriyle ilgili mal ve hizmet üretimi içindesteğini istiyor.

KAMUOYUNA SÖYLENENLER VE GERÇEKLER...

● Yanlış ve eksik bilgilere dayanılarak koyulacak teşhisler, yanlış tedaviyi de beraberinde getirir. Rasmi gerçekler yerine, özlenenlerin kamuoyuna aktarılmasının tek bir anlamı ola bilir. Başarılı denilen ekonomik modelin başarısızlığını gözden saklama çabası...

Yılın ilk beş ayı geride kalmak üzere. Yıllık ekonomik programın yayınlanıp yürürlüğe girmesi bir hayli gecikmiş bulunuyor.

Gecikmenin oldukça ciddi yasal sakıncaları var. Öncelikle, ekonomininkalkınma planları ve yıllık programlara göre yönetilmesine ilişkin Anayasal hüküm boşlukta kalıyor. Ayrıca, bütçelerin yıllık programlara uygunluğunu arayan yasal düzenleme gereyi yerine getirilemiyor.

Gerçekte, 1981 yılı ekonomik programının birden çok sayıda taslağı hazır. Redaksiyon komiteleri arasında dolaşıp duruyor. Hatta bir taslak 100 adet basılıp belirli yerlere dağıtılmış durumda. Ancak, Resmi Gazete'de çıkmış değil.

Gecikmenin nedenleri üzerinde spekülasyon yapmakta yarar yok. Şimdilik sınırlı dağıtıma tabi tutulan taslak metine dayanarak ekonominin gelişimine ilişkin bazı saptamalar yapmakla yetinilebilir.

Programa göre, "dünyada hiç bir ülkenin başaramadığı şekilde ve kısa sürede düşürüldüğü" savunulan enflasyon oranı yüzde 108,3 olmuş. Durmuşken canlandırıldığı öne sürülen yatırım oranı 1979'a göre yüzde 16 gerilemiş. Temel mallar üretimi azalmış. Üretimi artan az sayıdaki mal içinde en çok dikkat çekeni, kamulaştırılan kömür olmuş. Dış ticaret açığı 4,2 milyar dolara yükselirken, dış para gereği 2 milyar doları bulmuş.

Bu acı gerçeklere karşın, yıllık ekonomik program Ocak 1980'de uygulamaya koyulan ekonomik modele devamı öngörüyor. Plancılar, bir önceki yılı ya da dönemi değerlendirirken, teknisyen namuslarının gereğince "kurtlarını" döküyorlar, Ocak 1980 modelinin hiç de başarılı olmadığını sergiliyorlar, ancak 1981 için aynı modeli örüyorlar.

Bu çelişki, Türkiye'de plancıların, plan sevmeyen iktidarlarla çalış çalışa geliştirdikleri bir yöntemden kaynaklanıyor. Plancılar, ülke ekonomisi için söylemek istediklerini, her yılın plan ve programında değil, bir önceki yıl ve dönemin değerlendirmesi sırasında söylüyorlar. Bu yöntemin 1981 için de geçerli olacağına kuşku yok.

Kaldı ki, dökülen "kurtların" da bütünüyle gerçek verilere dayandığı söylenemez. Büyüme hızı bunun en çarpıcı örneği. Programda, 1980 yılında mehter hızıyla da olsa binde 8'lik bir büyüme sağlandığı varsayılıyor. Gerçekte ise, ekonominin binde 7 oranında geriye saydığı devletin resmi verileriyle açıklık kazanmış bulunuyor. Bir başka örnek dış ticaret rakamlarından. Dış ticaret açığının 4,2 milyar dolar değil, 4,8 milyar dolar olduğu iki ay önce kesinlik kazandı. Böylece dış para gereğinin programda söylenenden 1 milyar dolar fazlasıyla 3 milyar dolara yaklaştığı belirlendi.

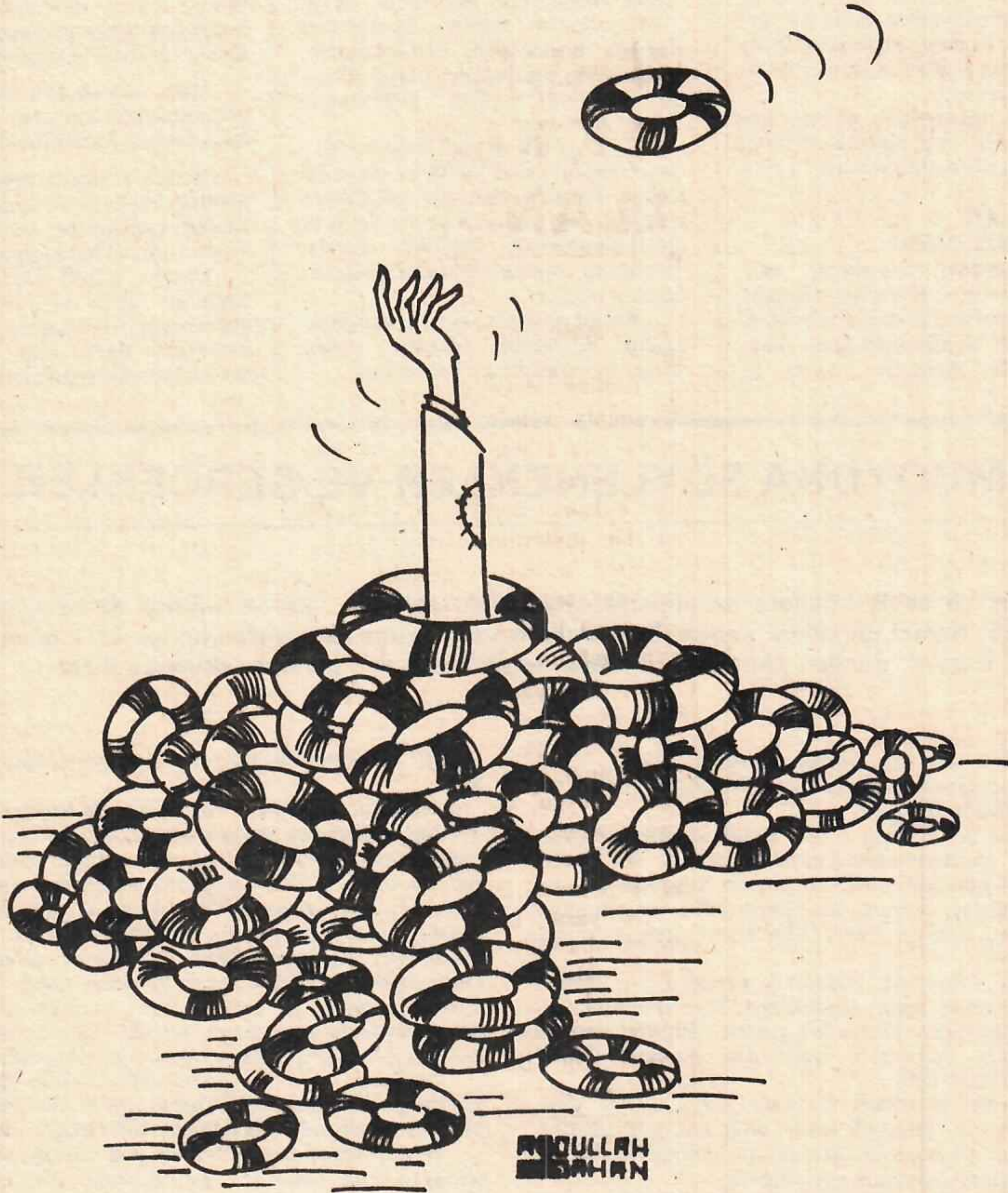
Böylece, ekonomik modelle ilgili olarak, yayını geciktirilen yıllık programda dile getirilen acı gerçeklerin aslında çok daha acı olduğu.görülüyor.

Buna karşın, resmi verileri yok varsayarsak ve aslı olmayan bazı bulguları gerçekleşmiş gibi kamuoyuna aktararak, mevcut ekonomik modeli başarılı göstermeye yönelik yoğun bir çaba harcanıyor. Bu çabaya, yalnızca modelin yurt içindeki uygulayıcıları değil, yurt dışındaki sahipleri de katılmış bulunuyor.

Başbakan Yardımcısı Turgut Özal, "dış yardımlar sayesinde" başarılısonuçlar alındığını söylüyor. OECD, yıllık enflasyon oranının yüzde 100'den yüzde 25'e indiğine inanmış görünüyor. IMF buna, "alkışlanacak durum" diyor. Modelin uygulayıcıları ile sahipleri bir de fetva veriyorlar: "Sağlanan yardımlar gerektiği şekilde kullanılırsa Türkiye bir kaç yıl sonra tamamen ayağa kalkmış olur..."

Bu iyimserliği, ekonominin yaşanan gerçekleri doğrulamıyor. Öncelikle enflasyon oranı.

Ocak 1980 modeli, Türkiye'de yıllık enflasyondüzeyi yüzde 60 dolaylarında iken uygulamaya konuldu. Bu oranı yüzde 100 oranının üzerine tırmandıran, henüz Resmi Gazete'de yayınlanmayan yıllık programda da vurgulandığı gibi, modelin temel dayanakları olan zam ve devalüasyon zinciri oldu. Böylece, Ocak 1980'deki 10 bin liranın alım gücü 4 bin 800 lira 75 kuruşa indirilmiş

oluyor.

Önce fiyatarı bu denli arttırdıktan, paranın satın alma gücünü iyice aşağıya çektikten sonra, enflasyonu şu ya da bu orana düşürmekle övünmek fazla anlamlı değil. OECD patentli yüzde 25 oranı dahi, 10 bin liranın 3 bin 840 lira 50 kuruşa düşüşünü kabul etmiş oluyor.

Kaldı ki, yüzde 25 oranını doğrulayan hiç bir resmi veri yok. Ticaret Bakanlığı'nın toptan eşya fiyatları endeksinde, Mart ayından başlayarak Aralık ayına kadar en ufak bir değişiklik olmayacağı, bir başka deyişle fiyatların hiç artmayacağı varsayılsa dahi, yıllık enflasyon oranı yüzde 27,5 olacak. Yıl için sağlıklı bir tahmin ise enflasyon oranının yüzde 60 dolaylarında olacağını ortaya koyuyor. Bu durumda sormak gerekir. Ekonomiyi yıllık yüzde 60 enflasyon oranından alıp bu düzeyde kalınacakdıysa, bir dizi zam ve devalüasyonla yüzde 100'ü Türkiye'ye yaşatmak nedendi?

İkinci bir iyimserlik göstergesi, dışsatım ve işçi dövizi girişlerine ilişkin. Bu kalemlerdeki artış sürekli tekrarlanıyor. Hatta Başbakan Yardımcısı Turgut Özal daha da ileri giderek dış ticaret açığının ve yardım gereksiniminin azaldığını söylüyor. Oysa, belli olan Ocak-Mart dönemi verilerine göre, dış ticaret açığı 671,7 milyon dolardan yüzde 108,2 oranında artarak 1,4 milyar dolara çıkmış bulunuyor.

Ayrıca dışalımdaki büyümenin dışsatımdaki artışı önemli ölçüde aşması nedeniyle, geçen yıl yüzde 52 olan dışalımın dışsatımı karşılama oranı da yüzde 42'ye kadar düşmüş bulunuyor. Bu arada, işçi dövizi gelirleriyle geçen yıl dış ticaret açığının yüzde 55'i karşılanabilmişken, bu yıl bu oran da yüzde 30'a kadar gerilemiş durumda.

Yanlış ve eksik bilgilere dayanılarak koyulacak teşhislerin, yanlış tedaviyi de beraberinde getireceği kuşkusuz. Öte yandan, devletin resmi verileri, siyasal parti iktidarlarında bile, gerçekte olduğundan başka gösterilmezdi. Böylesine sun'i başarılar hiç bir gereksinimin bulunmadığı bir dönemde bazı çevrelerin resmi gerçekler yerine özlenenlere bel bağlamasının tek bir anlamı olabilir: Başarılı denilen modelin başarısızlığını gözden saklama çabası ●

"DEVRİM"İ CUMHURİYET DÖNEMİNDE İLK KEZ ATATÜRK KULLANDI

DR. KAMİLE İMER

ATATÜRK, ulusların yaşamında, ulusal duygunun gelişmesinde dilin ne kadar önemli bir etken olduğunu, Türkçenin dillerin en zenginlerinden biri olduğunu, ancak bilinçle işlenmesi gerektiğini söylemiştir. Türkçenin yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarılması gereğini Kurtuluş Savaşının bir uzantısı olduğunu da şu sözleriyle açıkça belirtmiştir.

"Ulusal duygu ile dil arasındaki bağ çok güçlüdür. Dilin ulusal ve zengin olması; ulusal duygunun gelişmesinde başlıca etkendir. Türk Dili dillerin en zenginlerindendir. Yeter ki bu dil bilinçle işlensin.

İşte bu amaçla, Türk Dil Kurumunun kurulması için buyruk vermiş, bu kurumun çalışmalarına katılmış, yapılan işlerle yakından ilgilenmiştir.

Kalıtımın (mirasının) büyük bölümünü, kendisinden sonra da yaşamını sürdürebilmesi için, Atatürk, dil konusunda yalnızca edilgin bir ilgili olarak kalmamış, yabancı sözcük ve terimlere Türkçe karşılıklar da yaratmıştır. Örneğin matematik terimlerinin birçoğu Atatürk tarafından Türkçeleştirilmiştir. Bunlar arasında artı, eksi, bölü, eşit, üçgen, dörtgen, beşgen, açı, yatay, düşey, dikey vb. sayılabilir.

Atatürk, bir toplumun ulusal niteliklerinin belirlenmesinde "dil" in öteki toplumsal ve kültürel değerlerle iç içe olduğunu şöyle anlatmaktadır.

"... kültürel ve sosyal alanda başardığımız işler, Türkiye Cumhuriyetinin ulusal çehresini, kesin çizgilerle ortaya çıkarmıştır. Yeni harfleri, ulusal tarihi, ÖZ DİLİ, ar, ilimsel müzik ve teknik kurumları ile, kadını erkeği her hakta eşit modern Türk sosyetesi bu son yılların eseridir."*

Atatürk devrimleri içinde Dil Devriminin kendine özgü bir yeri vardır. Ulu Önderimiz de Dil Devrimiyle ortaya çıkan sözcüklerin en güzel kullanım örneklerini vermiştir. İşte bir söylevinde kullandığı sözcüklerden birkaçı: **Kurultay, ulus, üye, yüce, saygı, savaş, barış, başarmak, genel, kurum, devrim, güvenlik, kesin, gelişim, ilerleme, yönetim, erdem, alan, ulusal, yıl, sınır, öğünmek, özen, tüzel, bayındırlık, özel, yurt, işlev, umut, umutsuzluk, düzen, ürün, verimli, sonuç, güdümlü, güven, değerli, duygu, önemli, dayanışma, gerek, konuk, kıvanç, dilek, mutlu, ilgi, çatışma, örgüt, yaymak, yurtdaş, sevgi, kutsal, ödev, yalın...**

Ne yazık ki, Dil Devriminin Atatürk devrimlerinin ayrılmaz bir parçası olduğunu, öteki toplumsal ve kültürel değerlerle iç içe bulunduğunu anlamak istemeyen kimi çevreler Dil Devrimini ve Türk Dil Kurumunu karalamak için her yola başvurmaktadırlar.

Son aylarda bu çevreler "devrim" sözcüğünü kendilerine hedef olarak seçmişlerdir.

Ömer Asım Aksoy, "devrim" sözcüğü ile "inkılap" sözcüğünün bir yerde birleştiğini, "devrim"in "ihtilâl" demek olmadığını çeşitli kaynaklardan tanıklarla göstermiştir (**bkz. Atatürk'ün Dilimize Kazandırdığı Güç: Türk Dili Dergisi, Atatürk Özel Sayısı, Mayıs 1981, s. 656 ve ötesi).**

"Devrim" sözcüğü 1935 yılından beri Türkiye Türkçesinde kullanılmakta, Atatürk'ün 9.5.1935 tarihli bir konuşmasında ilk kez geçmektedir:

"Türk Ulusu ancak varlığını derin ve sağlam kültür sınırları ile çevreledikten sonradır ki, onun yüksek kapasitesi ve erdemi, uluslar arasında tanılır. Türk Ulusuna doğunsal rengini veren bu DEVRİMLERDEN her biri çok geniş tarihsel devirlerin öğünebileceği büyük işlerden sayılsa yeridir" (C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası, 9–16 Mayıs 1935, s. 16).

Ulu Önder'in aynı konuşmasında "devrim sözcüğünün bugün birtakım çevreleri yadırgatacak bağlamda da geçtiği görülmektedir:

"Uçurum kenarında yıkık bir ülke... Türlü düşmanlarla kanlı boğuşmalar... Yıllarca süren savaş... Ondan sora, içerde ve dışarda saygı ile tanılan yeni vatan, yeni sosyete, yeni devlet ve bunları başarmak için ARASIZ DEVRİMLER... İşte Türk GENEL DEVRİMİNİN bir kısa diyemi... (aynı yer, s. 15).*

"Partimizin, Halkevlerile bütün yurtdaşlara kucağını açması vatanda SOSYAL ve KÜLTÜREL BİR DEVRİM yaptı" (aynı yer, s. 17).

"Devrim" sözcüğünü kullananları neredeyse yıkıcılıkla suçlayacak olanlar, "kültür devrimi" ve "sürekli devrim" biçimindeki söz öbeğini kullananları Mao'nun kültür devriminin savunucuları olarak göstermek isteyen çevreler, Atatürk'ün "devrim", "arasız devrim", "sosyal ve kültürel bir devrim" sözlerini kullanması karşısında ne söyleyebileceklerdir?

Kaldı ki "devrim" sözcüğünün son yıllarda başka bir anlam kazandığını ileri sürüp kullanılmamasını isteyenler, bu sözcüğü önceleri kullandıkları halde bugün kullanmaktan kaçınan ya da vazgeçenler aynı nitelikteki öteki sözcükler karşısında duyarlı davranmamaktadırlar. Örneğin "ülkü" sözcüğünün de —bu çevrelerin penceresinden bakılacak olursa— başka bir anlam kazandığı söylenebilir.

Bu durumda biz "devrim" ve "ülkü" gibi çok güzel iki sözcüğümüzü bırakıp onların yerine —bugün ancak çok az kişinin doğru olarak söyleyebilecek durumda olduğu— "inkılap" ve "mefkure" sözcüklerini mi kullanacağız?

* Bu bölümler Atatürk'ün kendi sesinden TRT arşivlerinde de bulunmaktadır.

RUHBİLİM

ÖZÜRLÜ KİŞİYİ ANLAMAK VE ONA YARDIMCI OLMAK

PROF. DR. ÖZCAN KÖKNEL

- **Normal Zekalı kimselerde sakatlığın neden olduğu tepkiler bazı ruhsal sorunlara yol açar.**
- **Bir organın işlevindeki eksiklik, kişiliğin ruhsal üstyapılarınca dengelenir. Bu bir tür savunmadır. Olumsuz savunma düzenleri olabileceği gibi olumluları da vardır.**
- **Özürlünün zorluklarını ve ruhsal sorunlarını iyi anlayarak ona yardımcı ve destek olmak gerekir.**

DÜNYA Sağlık Örgütü, sağlığı: **"Hastalık ve sakatlığın olmaması, bireyin bedensel, ruhsal ve toplumsal iyilik durumu"** olarak tanımlar. Diğer yandan sağlıklı yaşamın her insan için doğal bir hak olduğu görüşü ilk kez 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan İnsan Hakları Bildirisi'nde yer alan ilkelerle uluslararası düzeyde kabul edilmiştir. Bu hak, gereğince beslenme, giyinme, barınma olanaklarının yanısıra, gereğince sağlık hizmetlerinden ve sosyal hizmetlerden yararlanmayı, işsizlik, sakatlık, yaşlılık gibi kişinin isteği dışında beliren elverişsiz durumlarda destek görmeyi de kapsamaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü 1958'de yayınladığı bildiride, "Sakat ve özürlü kişilerin toplumsal olarak esenliğe, dirlik düzenliğe kavuşmasıyla yeniden sağlıklı bir yaşama dönebilmeleri ve topluma kazandırılmaları yolunda her türlü çabanın harcanması üzerinde durmuştur. Aynı bildiride, tedavi ve yeniden topluma kazandırmanın ağır ekonomik yükü üzerinde durularak, olanaklar elverdiğince sürekli sakatlıklasonuçlanabilecekhastalık ve nedenlerden korunmaya öncelik verilmesi gereği vurgulanmıştır.

Sözcük karşılığı sakat, bir yanı bozuk ve eksik anlamına gelir. Özürlü olan insanın bedensel ve ruhsal gelişmesinde, öğrenme süreçlerinin birinde ya da birkaçında yetersizlik ve sakatlık sözkonusudur. Toplumsal açıdan sakatlığı nedeniyle özürlü sayılan ya da toplumsal yeri ve rolü bu nedenle engellenmiş olan insanı, bedensel ve ruhsal nedenlerle bir iş ve çalışma durumunu elde etmesi olanaksız yada çok güçtür.

Sakatlarda görülen ruhsal durumların, bozuklukların ve hastalıkların nedenlerini şu gruplar içinde toplayabiliriz:

1- Merkezi sinir sisteminin bir bozukluğu ve hastalığı aynı zamanda bedensel bir sakatlığa ve ruhsal bir bozukluğa neden olabilir. Doğum güçlükleri ya da beyin yangısının (iltihabı) zekâ gelişmesinde gerilik yanında sara ya da piramidal ekstrapiramidal serebellar sisteme ilişkin kalıcı türlü sendromların ortaya çıkmasında rol oynaması gibi...

2- Organlardan birinde ya da bir kaçında bulunan bozukluk dolaylı olarak merkezî sinir sistemi işlevini ve ruhsal yaşantıyı bozabilir. Karaciğer, böbrek, dolaşım sistemi yetersizliklerinde ve bozukluklarında ortaya çıkan ruhsal bozukluklar gibi.

3- Bedensel bir bozukluk ve sakatlık olduğunda bu özüre karşı, önceden normal olan bir kişide tepki olarak oluşan ruhsal durum bozukluk ya da hastalıktır.

NORMAL ZEKÂLILARDA SAKATLIĞIN NEDEN OLDUĞU TEPKİLER

Bu yazıda zeka gelişmesi normal olan kişilerde, doğuştan ya da sonradan ortaya çıkan bedensel sakatlıklara bağlı olarak oluşan ruhsal tepkiler üzerinde durulacaktır. Kısaca sakatların özürlerin ruhsal ve toplumsal sorunları anlatılacaktır.

Adler'e göre bir organın işlevindeki eksiklik, kişiliğin ruhsal üstyapıları tarafından dengelenir.

Adler, 1907 yılında "Organik kurumlar ve Ruhsal Yansımaları" isimli yapıtını yayınladı. Adler'e göre: Her insanda azçok organlara, bedene ve fizik görünüme ilişkin kusurlar, eksiklikler, bozukluklar, sakatlıklar olabilir. Bunlar doğuştan olduğu gibi, bir hastalık ve kaza sonucu sonradan da ortaya çıkabibilir. Bunlara ilişkin yetersizlikler ruhsal bir çaba ile ve savunma düzenleriyle kapatılır.

Kusurlu, özürlü, sakat bir organla doğan insan, bu özürün ruhsal yaşamda oluşturduğu kaygı sonucu, bilinçdışı işleyen bir seri ruhsal sürecin ve savunma düzenlerinin sonunda dengeleme durumuna girebilir. Bütün bu ruhsal süreçlerin ve dengelemenin amacı, kaygıdan kurtulmak olumlu bir savunma düzenini sağlamaktır. Böylece kimi organdan kaynaklanan aşağılık duygusu ruhsal gelişmenin sürdürülmesini sağlayan bir güdü durumuna dönüşür.

Böylece Adler, bireysel ruhbilimin temellerini atmıştır. Bireysel ruhbilim, bireylerin eşit yaratılıp gelişmedikleri görüşünden kaynaklanmıştır. Davranışın temel güdüsü olarak, yetersizlik ya da üstünlük duygusuna yer verilmiştir. Yeni doğan bebeğin yetersizliği nedeniyle aşağılık duygusuna düştüğünü, bunu dengelemek amacıyla kuvvete ulaşma dürtüsünün temel yaşama gücü olarak ortaya çıktığını kabul etmiştir.

Genel olarak çocukluk ve gençlik çağında oluşan aşağılık duygusu ve karmaşası karşısında duyulan kaygıdan kurtulmak için kullanılan olumsuz ve bozuk savunma düzenleri kişilik gelişmesinde derin izler bırakır. Daha ileri çağlarda ciddi davranış bozukluklarının ve ruhsal hastalıkların ortaya çıkmasına neden olur. Gençlik çağından sonra ortaya çıkan sakatlıklarda olumlu savunma düzenlerinin kullanılma olasılığı daha çoktur.

OLUMLU SAVUNMALAR

Olumlu savunma düzenlerinin en başarılısı "Dengeleme, Yerini Doldurma Telafi" ismiyle tanıdığımız düzenlemedir. Kişinin, eksik kalan, doyurulmayan, engellenen dilek, istek ve amaçları yerine başkalarını koymasıdır. Böylece eksiklik ve engelleme sonucu kaygıya düşen, uyumsuzluk gösteren insan, başka alanlarda elde ettiği başarıyla kendisine olan saygınlığını sürdürebilir. Demosthenes ko-

nuşma güçlüğünü, Byron ayağındaki sakatlığı, Beethoven ve Smetena ağır işitmelerini, Lautrek kısa boyunu bu tür savunma düzeniyle yenmiş ünlü kişiler arasındadır.

Ayrıca, ünlü ressamlardan Meissonier'de miyop, El Greco'da astiğmat,Degas'da doğuştan görme ve tanıma kusurları Carriere'de renk körlüğü vardıShakespeare III. Richard'da, Stendhal Kırmızı ve Siyah'da, Rousseau, İtiraflar'da, Schiller, Haydutlar'da, Dostoievsky, Karamazof Kardeşler ve Suç ve Ceza'da aşağılık duygusunu, karmaşasını ve bunun olumlu savunma düzenleriyle dengelenmesini işlemişlerdir.

TANIMANIN ÖNEMİ

Dengeleme dışında, olgun savunma düzenleri arasında, boyun eğme, yüceltme, özgecilik, sezinleme, şakaya vurma, alaya alma, çile çekme sayılabilir.

Olgunlaşmamış savunma düzenleri arasında: içe yansıtma, dışa yansıtma, bastırma, saplantı, yön değiştirme, kötüleme, dışlaştırma, karşı saldırı, hayal kurma vardır. Bunlar bir davranış bozukluğu ya da ruh hastalığına neden olmazlar. Ancak kişilik sakatlığın doğurduğu aşağılık duygusu ve karmaşası temeline dayanır.

Başarısız savunma düzenleri sıklıkla davranış bozukluğu ve ruh hastalıklarının ortaya çıkmasında rol oynar. Bunlar arasında, yadsıma, gerileme, gerçeklerden kaçma, tepki oluşturma, karşıtlar birliği, duygu dönüşümü, hastalık hastası, bölünme başta gelir.

Sakat olan kişi, sakatlığı karşısında duyduğu kaygıya karşı oluşan savunma düzenlerini tanıdıkça, başka bir deyişle kendini bildikçe kendisine yardım edebilmesi kolaylaşır.

Sakatlarla birlikte yaşayanlar, aile, yakın ve uzak çevre, hekim, uğraşı yaptıracak kişiler için de durum aynıdır. Bu kişiler ve çevreler sakatın kullandığı savunma düzenlerini tanıyıp bildikçe, tedavi ve rehabilitasyonu engelleyen, önleyen ya da yavaşlatan ruhsal nedenleri daha kolay bulup ortaya çıkarak yardım olanaklarını daha iyi kullanabilirler.

DESTEKLEYİCİ YARDIM

Özürlünün yeni beceriler kazanması ve topluma yararlı uğraşılar yapabilmesi için ruhsal bakımdan yol gösterici ve destekleyici yardıma gerek vardır.

Önce özürlü olan kişinin bedensel zorluklarını,ruhsal sorunlarını iyice anlayıp dinlemekle başlanmalıdır.

Bundan sonra özürlü kişiye ruhsal sorunlarının, çatışma, kaygı

ve sıkıntılarının nedenleri açıklanmalı, tutum ve davranışlarına neden olan kendi ruhsal yapısı tanıtılmalıdır.

Son aşamada kendi kendisini daha iyi tanıyan, olanak ve yeteneklerine ilişkin, bilgi edinilen özürlüye uyum olanakları aranmalıdır.

Türlü sakatlık ve özürler nedeniyle ortaya çıkan aşağılık duygusundan ya da karmaşasından kurtulmak için şu gibi yollar denenebilir.

★ Düzeltilmesi olanak içinde olan sakatlık özür ve çirkinleri düzeltmek: Plastik ameliyatla düzeltilecek çirkinlikler, ortopedik yardımlar, kekemelik ve sağırlığın düzeltilmesi gibi.

★ Sakat ve özürlü çocuğun içinde yaşadığı çevreyi, özellikle ana babayı çocuğa yapılacak yaklaşım, tutum ve davranış bakımından bilinçli ve bilgili duruma getirmek.

★ Aileye ve okula, sakat, özürlü, kusurlu, çocuk ve gençlerin başka yeteneklerini bulup ortaya çıkarmak bakımından yardımcı olmak.

★ Sakat ve özürlüye kendisini tanıması, beceri ve yeteneklerini bulup ortaya çıkarması ve geliştirmesi için yardımcı olmak.

★ Belirli bir yaşam düzenlemesi yapmak ve amaç saptamak, bu amaca erişecek yolu çizmek, çabayı göstermek.

★ Sorumluluk yüklenmek

★ Aşağılık duygusunun temel nedenlerini, kökenini aramak, ne tür savunma düzenlerinin kullanıldığını tanımak.

★ Olumsuz işleri bırakmak olumlu, yararlı, etkin uğraşlara yönelmek.

★ Çalışmak ve başarılı olmak için çaba harcamak.

★ Diğer insanlarla ve çevreyle ilgilenmek.

★ Batıl, doğmatik düşünce ve inançları terketmek.

★ İdman yapmak.

★ Çevre ilişkilerinde ruhbilim ilkelerini temel almak.

★ Ünlü kişilerin yaşam öykülerini okumak.

★ Yardımcı ve destekleyici tedaviden yararlanmak.

ÇOCUKLARDA DURUM

Sakat ve özürlü çocuk sözkonusu olduğunda: Önce çocuğun bütün yeteneklerinin değerlendirilmesine çalışılmalıdır. Bu yeteneklerin olanaklar ölçüsünde iyi işlemesi ve beceriye dönüşmesi yoluna gidilmelidir.

Devamlı olarak yardıma alışmış sakat ve özürlü bir çocuk yeteneklerini geliştirmek ve beceri kazanmak için çaba gösteremez. Sakat ve özürlü çocuğun durumuna uygun iş ve sorumluluk vermeli ve bunların üstesinden gelmeli istenmelidir. İşe yaradığını görmek, kendisini değerlendirmek ve varlamak sakata güven kazandırır. Dirlik, düzenlik, esenlik ve mutluluk verir. ●

Barolar Birliği'ne göre

"ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ HALK İRADESİNİ YANSITAN BİR MECLİSE BIRAKILMALI"

- Anayasa değişikliği zorunlu ise bu değişiklik demokratik bir tartışma ortamında ele alınmalıdır!
- Son çıkarılan yasalar yargı bağımsızlığını tehlikeye düşürmektedir.

16—17—18 Mayıs günleri Ankara'da toplanan Türkiye Barolar Birliği On Dördüncü Genel Kurulu önemli görüşler açıkladı.

Genel Kurul, avukatları doğrudan ilgilendiren özlük haklarına ilişkin konular dışında, demokratik hukuk devletiyle ilgili düşüncelerini ve kaygılarını da belirterek, rejim konusunda kendisinden beklenen bir hizmeti yerine getirmiş oldu.

Genel Kurul kararlarında, özellikle, Anayasa değişikliğinin yöntemi ve demokratik kurulları üzerinde duruldu ve, Anayasa değişikliği zorunluysa, bu değişikliğin demokratik bir tartışma ortamında ele alınması ve yetkinin halk iradesini yansıtan bir Meclise bırakılması gereğini haklı olarak savundu.

Bu sayımızda belirttiğimiz gibi, Anayasayı özünden değiştirecek ve zedeleyecek nitelikte bir yasa çıkarılarak yargı organlarının bağımsızlığının tehlikeye düşürüldüğü günlerde toplanan Barolar Birliği, yürürlükteki Anayasanın yargı erkini bağımsız mahkemelere bırakmış olduğunu da hatırlattı.

Anayasa değişikliği konusunda, Barolar Birliğinin görüşü şöyledir:

"Anayasa değişikliği yapacak Kurucu Meclise kimlerin girip giremiyeceği konusundan önce, bu Meclisin hangi yöntemle oluşturulacağı önem taşımaktadır. Anayasa değişikliğinde zorunluluk varsa, bunun demokratik bir tartışma ortamında ele alınmasını ve yetkinin halkın iradesini yansıtacak bir meclise bırakılmasını gerekli görmekteyiz."

Genel Kurulun, "demokrasiye dönüş sürecinin bir an önce tamamlanması dileğinde" olduğu belirtilen kararda, yargı erkinin bağımsızlığıyla ilgili olarak şöyle denilmektedir.

"Savunma ve yargı organları biri birlerini tamamlıyan temel öğelerdir. Savunma ve hak arama mesleğinin varlığı ve etkinliği ancak yargı organlarının bağımsızlığıyla mümkündür.

Yürürlükteki Anayasamız, yargı erkini bağımsız mahkemelere vermiştir. Yakın tarihimizde çetin savaşımlarla elde edilen yargı bağımsızlığının, son çıkarılan 2461 ve 2462 sayılı ve Anayasa değişikliği niteliğindeki yasalarla tehlikeye düşürülmesini, Genel Kurulumuz kaygı ile karşılamaktadır".

Yeni çıkarılan başka bazı yasalarla ve hukuk düzenini yakından ilgilendiren bazı uygulamalarla ilgili olarak da, kararda, şu görüşlere yer verildi:

• Bağımsız hakim kararı olmadıkça, kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılamayacağı, çağımız hukukunun vazgeçilmez bir ilkesidir. Terörle savaşım amacı ile gözaltı süresinin 90 güne çıkarılmasının uygulamada sakıncalar yarattığı ortaya çıkmıştır.

• Hürriyeti bağlayıcı hükümlülük kararlarına karşı kanun yoluna başvurmak kişinin temel hakkıdır. Bu bakımdan Sıkıyönetim Yasası'nın uygulanmasında üç yıla kadar hapis cezaları için Yargıtay'a başvurma yolunun kapatılması eşitlik ilkesine aykırı bulunmakta ve kişinin savunma hakkını kısıtlamaktadır.

• Gözaltına alınan kişilere , yönetimin karşı çıkmasına rağmen işkence yapıldığı savları yaygındır. Bu tür işlemler hukukumuzda ağır cezaları gerektiren suç niteliğindedir. İşkence savlarında sanıkların kovuşturulmaları ve yargı önüne çıkarılmaları etkin bir önlemdir. Aynı derecede etkin bir önlem, savunmanın suçlama ile başlaması ilkesinin kabulü ve gözaltına alınan kişi ile avukatının ve yakınlarının görüşebilmelerinin sağlanmasıdır.

• Savunma mesleğinin görevini gereği gibi ve onurla yerine getirmesi her tür baskıdan uzak, özgür bir ortamda çalışmasına bağlıdır. Son aylarda bir kısım avukatın somut ve yasal bir suçlama olmaksızın gözaltına alınmaları, meslek görevlerini yapılamaz duruma getirmektedir. Sanıkla ve sanığın işlediği ileri sürülen suçla avukatını bütünleştirmekten de kaynaklanan bu anlayış, kişinin savunma hakkı ile savunma mesleğinin işlerliğini tehlikeye düşürmektedir. Sıkıyönetim Yasasında hakimle savcılar hakkındaki kovuşturmalarda öngörülen ve izin alınmasını içeren kuralın avukata da uygulanmasını gerekli görmekteyiz.

Cezaevlerinde, sanık ile avukatının görüşmesi sırasında alınacak güvenlik önlemlerinin, savunma hakkını kısıtlayacak boyutlara ulaşmaması gerekmektedir.

• Gelir Vergisi ve Vergi Usul Yasalarında yapılan değişikliklerle getirilen peşin vergi düzenlemesi nesnel kıstaslara ve gerçek gelire dayandırılmadığı için, uygulamada önemli sakıncalar getirmiştir. İllere ve ilçelere göre yükümlülerin ödeme güçlerini aşan çok farklı takdirlere gidilmiş, aynı mesleğin kişileri arasında bile, ülke düzeyinde eşit ve dengeli bir değerlendirmeye varılamamıştır.

Belirli sermaye ve tesislerle çalışan bir yükümlü ile, fikir uğraşısı içindeki yükümlüyü eş değerde tutmak, vergi adaletine ters düşmektedir.

Varsayımdan hareket etmeyen, somut ve nesnel dayanakları bulunan, kazanıldığı yıl içerisinde gerçek gelire göre vergi yükümlülüğü saptayan bir sistemin getirilmesi gerekmektedir."

HALK SAĞLIĞI

ZEHİRLİ VOTKA, GIDA MADDELERİNİN DENETİMİ GERÇEĞİNİ YENİDEN GÖZLER ÖNÜNE GETİRDİ

- **Bulanık suda balık avlıyarak varsıllaşmanın tadını tadanlar, vatandaşın sağlığı pahasına da olsa, Batı'daki anlamda bir denetimi arzu etmemekte ve konunun askıda kalmasından yana çıkmaktadırlar.**
- **500 yıl önce Fransa'da geçerli yasalara göre bozuk yumurtalar, satanın başında kırılıyor, hileli tereyağ satanlar, bir ateşin karşısında, başlarının üzerindeki yağ eriyene kadar oturtuluyorlardı.**
- **Ülkemizde fırsatçıların, meşru olmayan kazançlarını büyütmek için giriştikleri bu tür olaylar şiddetle cezalandırılmalı ve sıkı bir denetimle tekrarına meydan verilmemelidir.**

GÜMRÜK ve Tekel Bakanlığının Radyo ve gazetelerde yansıyan duyurusundan öğrendiğimize göre, İstanbul'da iki semtte satılan votkaların sebep olduğu dört zehirlenme olayına rastlanmış, bunun üzerine sahte votkaların başka vatandaşları da zehirlemesine engel olmak amacı ile satışlar bir süre durdurulmuştur.

Yiyecek ve içeceklerin iyi denetlenmediği bir ortamda, vurgun ve aşırı kazanç hırsı ile hareket edenlerin bu ve benzeri girişimlerde bulunmaları doğaldır. Bu kez dört zehirlenme olayı ile ortaya çıkan düzensizlik, muhtemelen diğer yiyecek ve içeceklerde sürüp gitmekte, ancak zehirlenme olayi müzmin (kronik) bir biçimde ceryan ettiği için veya çok uzun sürede ortaya çıkıp başka nedenlere bağlandığından işin farkına varılmamaktadır.

Yıllardan beri yazıp anlatmaya çalıştığımız gibi, besin kontrol hizmetleri birçok bakanlık ve devlet kuruluşu arasında dağılmış, merkezi bir otorite kurulması mümkün olamamıştır. Hizmetin pahalı olmasına ve bir bakıma etkin olmamasına sebep olan bu durum, halkımıza hem sağlık ve hem de yiyeceğe ödenen paranın tam karşılığını alamama bakımından pahalıya malolmakta, birçok insanımız bu yüzden hastalanmakta veya sakatlanmaktadır. Sağlık istatistikleri incelenecek olursa, sindirim sistemi hastalıklarının bütün diğer hastalıklardan daha çok olduğu görülecektir. Bu sonucu etkileyen nedenler arasında yiyecek ve içeceklerin bozuk, insan sağlığı açısından sakıncalı kaktı maddeleriyle karıştırılmış olması, gelişi güzel ve denetimsiz biçimde kullanılan tarım ilaçlarının besinler üzerindeki kalıntıları vb. durumlar sayılabilir.

Anayasa ve geçerli yasalar besinlerin denetimi hizmetini başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere Belediyelere ve değişik açıdan ilgili bakanlıklara vermekte ise de, küçük belediyelerin yeterli uzman ve laboratuvarlarının olmayışı ve birçok durumda besin maddelerine yapılan hile ve değişikliklerin yüzeysel bir muayene ile saptanamayışı, olumsuz bir tutum ve davranış içine girerek hileli besin maddelerinden milyonlar vuranları cesaretlendirmekte, alınan önlemler etkili olamamaktadır. Gerçekte yeteri kadar uzman ve hatta bu tür laboratuvarlarda kullanılması adet olmuş araç ve gereçe sahip bulunuyoruz. Ancak uzmanı ve aleti olan bakanlığın yasal yetkileri sınırlı olduğundan, yasalara göre geniş yetkileri olan bakanlıkların ve belediyelerin de bir takım kadro ve çalıştırma olanaksızlıkları nedeniyle, bu hizmeti etkin biçimde yürütememelerinden, besin zehirlenmeleri olaylarına sık sık rastlanmakta, işin kötüsü, yoğun ve yavaş biçimde zehirlenen çoğunluk, işin farkına bile varamamaktadır.

Bundan tam 500 yıl önce Fransa'da XI'inci Louis zamanında, geçerli yasalara göre bozuk yumurta satanların yumurtaları başlarında kırılıyor, hileli tereyağ satanların sattığı yağ bir çanak içinde başına konduktan sonra, bir ateşin karşısında yağ eriyene kadar ısıya maruz bırakılıyorlar, hileli şarap satanlar ise ağzına bir huni yerleştirilip eli ayağı iyice bağlandıktan sonra, mahallenin berberi gözetiminde **"Adam ölüyor"** uyarısına kadar, sattıkları şarabı içmeye zorlanıyorlardı. 1481'lerde geçerli olan bu yasalar, bugün çağ dışıdır. Biz bunlardan sadece beş yüz yıl önce bile batının konuya verdiği önemi örneklemek için söz etmiş bulunuyoruz.

Bir zamanlar İtalya'ya makina yağı karıştırılmış zeytinyağı ihraç ederek gümrükten dönen ve bizi dünya kamuoyuna teşhir etmekten öteye, büyük ekonomik kayıplara uğramamıza sebep olanlar, ceza gördüler mi bilemiyoruz ama, pa-

zardaki yemeklik yağların etiket ve kutuları üzerinde yazılı yağlar olup olmadıkları bugün bile araştırılması gereken bir konudur. Halkımızın sağlığı ötesinde, önümüzdeki dönemde başka ülkelere besin maddeleri ihraç ederek petrol için muhtaç olduğumuz dövizi sağlama, eğer artarsa, borçlarımızıödeme durumunda olacağı anlaşılan Türkiye'nin, dünya pazarlarında güven sağlayabilmesi için, konuya olağanüstü önem vermesi, bu tür tatsız olayları kesinlikle önlemesi kaçınılmaz bir zorunluk haline gelmiştir. Bunu yapmazsak, hiç değilse bu konuda, geri kalmışlıktan kendimizi kurtaramaz, başkaları ile rekabet olanağını yitiririz. Avrupa bütün besin maddelerinin ortak ve standart niteliklerini belirleyen bir kodeks hazırlamıştır. (**Codex Alimentarius**).

Orta Doğunun Müslüman ülkelerinin beslenme biçimi ve belli başlı besin maddeleri birbirine çok benzediğinden, hiç değilse bu pazarı elimizde tutmak ve başkalarına kaptırmamak için Orta Doğu Gıda Kodeksini hazırlamak ve bu çalışmalara öncülük etmek bize düşer. Bölgenin en güçlü besin dışsatımcısı durumunda olan Türkiye'nin gıda kontrol konusuna öncülük etmesi biraz da bu koşulların gereğidir.

ÇAĞDAŞ BİR ZORUNLUK

Votka zehirlenmesi olayı, hergün ülkenin her yanında ceryan eden yüzlerce had ve müzmin gıda zehirlenmesi olaylarından sadece biridir. Kötü hasat, sakıncalı depolama ve taşıma koşulları, hile ve tağşiş, teknik ve teknolojik yetersizlikler her yıl milyarlarca lira değerinde besin maddesinin bozulmasına ve sağlık için sakıncalı bir duruma gelmesine neden oluyor. Turizmde bu yüzden önemli kayıplar ortaya çıkmakta, bazı turistler besinlerimize güvenmediklerinden, Türkiye'ye gelirken otomobillerinin bagajlarında konserve taşımaktadırlar.

Oysa ülkemiz dünyanın en lezzetli ve kaliteli besinlerini üretmektedir. Birkaç fırsatçının meşru olmayan kazancını büyütmek için giriştikleri bu tür olaylar şiddetle cezalandırılmalı ve sıkı bir denetimle tekrarına meydan verilmemelidir.

Anayasa kaç kez değişirse değişsin 52'nici maddenin toplum sağlığı ve esenliği bakımından kendisini koruyacağını ve halkın gerektiği biçimde beslenmesini sağlama yükümlülüğünün Devlet tarafından üstleneceğini tahmin ediyoruz.

Bu durumda bir besin ve beslenme bakanlığının kurulması belki de en isabetli çözüm olacaktır. Konuyla ilgili kuruluşların bir bakanlık bünyesinde toplanması, yeni kadrolar ve örgütler ihdas edilmeksizin örgütlenmesi her zaman mümkündür.

Ülke içinde sağlığın korunması, tarımsal ürünlerin en iyi ve çağdaş bir anlayış içinde değerlendirilmesi, üretici güçlerin daha sağlıklı biçimde oluşması ve ülke dışında ticari itibarımızın korunması için çok önemli olduğuna inandığımız besin denetimi hizmetlerinin bugünkü durumuyla yeterli olmadığı herkesin görebileceği bir gerçektir.

BESLENME

HİÇBİR MAMA, İYİ BESLENEN BİR ANNENİN SÜTÜNDEN DAHA BESLEYİCİ DEĞİL

- **Teknoloji, kullandığı ilkel madde ne olursa olsun, ana sütünden daha üstün veya ona eşit değerde bir besin maddesi üretmemiştir.**
- **Emzikli annelerin, pahalı mamalara harcayacakları parayı kendilerine et, süt, yumurta, meyve ve sebze için harcamaları daha yerinde bir davranıştır.**
- **Anne sütünün tartışılmaz üstünlüğüne karşın, zorunlu olarak mama kullanmak gerekiyorsa, mama üretiminde Devletin denetimine gereksinim vardır.**

Birleşmiş Milletler'in bir uzmanlık kuruluşu olan, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yürütme kurulu, kısa süre önce, anne sütü yerine kullanılmak üzere üretilen besin maddelerinin pazarlanmasına ilişkin karar taslağını oybirliği ile benimsedi.

Taslak da, bebekler için üretilen besin maddelerinin üretim, depolama, dağıtım ve reklamlarını denetlemek için alınacak önlemler sıralanıyor, uluslararası kalite ve sunuş biçimleri belirtiliyordu. Getirilen en önemli koşullardan biri de, anne sütünün, bütün mamalardan ve bu tür besin maddelerinden daha üstün bir besleyici değere sahip olduğunun ambalaj üzerine açıkça yazılması zorunluluğu idi.

Oybirliği ile benimsenen tasarıya göre, gıda endüstrisince üretelin bu tip besin maddeleri, ulusal denetim örgütlerinin yanısıra, Dünya Sağlık Örgütü ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) tarafından da denetlenebilecek.

Aşağıda yeralan yazıda, bebekler için en iyibesinin anne sütü olduğu, sağlam ve sağlıklı kuşaklar yetiştirme yolunun, fiyatları çok pahalı olan yapma mamalardan değil, annenin sütünden geçtiği vurgulanmaktadır.

HİÇBİR mama, iyi beslenen ve kendine iyi bakan annenin sütünden daha besleyici değildir.

Ayrıca, bebek besini olarak üretilen mamalar, her zaman, istenmeyen bazı olasılıklara açıktır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra tüm dünyada sürüp giden sosyal yıkıntılar ve beslenme bozuklukları, yetersizlikleri, mama üretiminin artırılmasını ve yeterli süt üretemeyen milyonlarca anaya yardımcı olmasını gerektiriyordu. Bunu iyi niyetle başlatan gıda endüstrisinin, özellikle teknolojileri gelişmiş ülkelerde, üstün nitelikli mamalar ürettikleri inkar edilemez.

Bir aralık estetik düşüncenin de katkısı ile, varsıl toplumlarda moda haline gelen çocuğu emzirmeme ve mama ile büyütme akımları, daha sonra yoksul ülkelerin varsıl kesimlerini de etkisi altına alınca, pahalı mamalar bu ülkelerde de alıcı bulmaya başlamıştı. Böyle yetişen çocuklar çeşitli ruhsal ve fizik gelişme bozuklukları ile aramıza karışmaya başlayınca, bilim konuya eğilme gereksinimi duymustu.

ANNE SÜTÜNDEN ÜSTÜN BESİN MADDESİ YOK...

Teknoloji, kullandığı ilkel madde ne olursa olsun, anne sütünden daha üstün veya ona eşit değerde bir besin maddesi üretememiştir. Yapısal üstünlüğü ötesinde, hiçbir işleme uğramadan memeden çocuğun vücuduna geçen ana sütünden, bilinen protein, karbonhidrat, yağ, vitamin ve minerallerin ötesinde "**Vital Madde**" denilen ve henüz iyi bilmediğimiz biyolojik faktörlerden de söz edilmektedir.

Hiçbir besin, biberon ne denli temiz ve mama ne denli pahalı ve şık ambalajlarla sarılmış olursa olsun, ananın şefkatli kuçağında, onun memesinden emilmiş süt gibi yarar sağlayamamaktadır.

Anne sütünün yeterli olmaması veya zamansız olarak kesilmesi halinde, onun yerine, geliştirilmiş olan besinler doğal olarak, en büyük yardımcı sayılmakta. Ancak, çocuğun ruhsal ve fizik yönüyle gelişmeye ve çevresiyle uyum sağlamaya çalıştığı dönemde, ana sütü yerine kullanılan mamalarda görülür ve görülmez noksanlıklar oluşu son derece sakıncalıdır. Bundan ötürü Devletin ve hatta Uluslararası kuruluşların, bu besin maddeleri üzerinde kesin ve titiz bir denetim de bulunmaları şarttır.

Ancak, bu denetim, her zaman ve her yerde tam olmayacağından, öncelikle, annelerin, çocuklarını kendi sütleri ile besleyebilmeleri, bunun için de kendi beslenmelerine özen göstermeleri gerekir. Emzikli annelerin süt verme döneminde, pahalı mamalara harcayacakları parayı kendilerine et, süt, yumurta, meyve ve sebze almak için harcamaları daha yerinde bir davranış olur.

MAMA İÇİN DEVLETİN DENETİMİ ŞARTTIR

Anneler iyi beslenmeseler bile, doğa, genç olana öncelik tanıdığından, kendi dokularını harcayarak yavrularını gene de beslerler. Fakat bu sakıncalı bir şeydir. Çocuğuna yeterli süt ürütemeyen anneler çok zaman kalsiyum ve protein bakımından kendilerini zorlamakta, bu durum dişlerinin çürümesine ve eski bir tüberkülozun kapalı durumdan açık duruma geçerek, yaşamın tehlikeye girmesine kadar uzanan bir dizi sağlık olayına yolaçabilmektedir.

Annelerin, gebeliğin ikinci yarısından sonra ve yavrularını emzirdikleri sürece normal besinlerine ek olarak almaları gereken yapıtaşları bilim adamları tarafından saptanmıştı. Bilim adamlarının açıklamalarını yaşama geçirdiğimizde, hamile kadına, gebeliğinin beşinci ayından itibaren, normal besinlerine ilaveten günde yarım kilo veya daha fazla süt, bir domates veya portakal benzerleri ile 120-150 gram kadar yağsız et, balık, yumurta, peynir veya fasülye yemesi salık verilebilir. Süt verme döneminde ise, sütten başka et ve benzeri protein kaynaklarını aynen sağlamak, domates veya portakalı iki misli artırmak, ayrıcayeter miktarda yeşil yapraklı sebze (Yeşil salata, maydanoz v.b) önerilmektedir.

Anne sütünün tartışılmaz üstünlüğüne karşın, zorunlu olarak mama kullanmak gerekiyorsa, mama üretiminde devletin kesin denetimine gereksinim vardır. Konu, gelecek kuşağın fiziksel ve ruhsal oluşumu ile yakından ilgilidir.

Resmi rakamlara göre, Türkiye'de okul öncesi 0-5 yaş arasında yetersiz ve dengesiz beslenmeye bağlı olarak yüzde 20 oranında büyüme ve gelişme geriliklerine rastlanılmıştır. Bu nedenle, ülkemizde acil olarak süt ve devletin denetiminde mama üretiminin artırılmasına gereksinim vardır. Mamaların temel maddesini süt oluşturduğuna göre, besleyici ve sağlıklı süt hayvanı yetiştirmeye ayrıca önem vermeliyiz. Süt üretimini artırmadan, sağlıklı mamalar üretmeyi ümit etmek hayaldir.

Çocuklarımıza ana sütü ve ona yaklaşık yapıda mama sağlamak ve bu çalışmaların hem ulusal ve hemde uluslararası düzeyde denetimini gerçekleştirmek için yapılan her girişim olumludur.

KOOPERATİF EKİM'DE YAYINLARINA BAŞLAYACAK

ANKARA'DAKİ YAZARLAR KOOPERATİF KURDU

ANKARA'daki yazar, çevirmen ve araştırmacılar, geçtiğimiz ay kooperatif kurdular. Kısa adı AYÇA olan Anadolu Yazarlar, Çevirmenler ve Araştırmacılar Yayın Üretim Kooperatifi, Ekim ayından itibaren yayınlarına başlayacak. Kooperatif yöneticileriyle çalışmaları konusunda kısa bir söyleşi yaptık. "Neden kooperatifleşme gereği duydunuz?" sorumuzu şöyle yanıtladılar:

"Kâğıt matbaa ve benzeri yayın ana maddelerindeki aşırı fiat artışı son yıllarda küçük yayınevlerinin hemen hemen tümüyle kapanmasına, diğerlerinin de yayınlarını büyük ölçüde kısıtlamalarına neden olmaktadır. Bu ortam, çok az sayıda yazar, çevirmen ve araştırmacı dışında kalan pek çok kalem emekçisini, özellikle de genç yazarları çaresiz bırakmakta, ürettiklerini yayınlayamaz duruma sokmaktadır. Yayın alanı, giderek büyük gazetelerin ve sermaye güçlerinin etkisi ve güdümüne girme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu tehlike, yazarın bağımsızlığını ve bir ölçüde de özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik boyutlara ulaşmaktadır.

Kooperatifleşme, yani kalem emekçilerinin dayanışma ve birlik gereksinimi, sözünü ettiğimiz çaresizlik ve tehlikelerden doğmaktadır. Kooperatif, yazara ürettiğine sahip çıkması ve üretimini denetlemesi olanağını sağlamaktadır. Daha önce İstanbul'da bir grup sanatçının oluşturduğu ve başarıya ulaştırdığı YAZKO deneyi, yazarlar arasında bir anlamda ticari niteliği ağırbasan bu örgütlenmenin önemini ve yararını göstermektedir."

AYÇA yöneticileri, amaç ve ilkeleri konusunda ise, "Kooperatif, ortaklarının yapıtlarını en ucuz biçimde yayınlamayı, ülke çapında dağıtımın, satışını ve duyurusunu yapmayı, sosyal, kültürel ve ekonomik gereksinimlerini karşılamak üzere tesisler kurmayı, yapıtlardan doğan telif haklarını korumayı, gerekirse matbaa ve benzeri kurumlar oluşturmayı amaçlamaktadır.

SPOR

TÜRK SPORUNUN ANA SORUNU YÖNETİM VE YAPI

Rıza SÜMER

● Cumhuriyetin ilanından sonra, Mustafa Kemal Atatürk, sporun sorunlarının özel sektörün elinde çözümlenemeyeceğini görerek Türk Spor Kurumu'nu kurmuştur.

● Türk Sporunun sorunlarının çözümü için, yönetime ve yapıya demokratik bir sistem getirmek zorunlu hale gelmiştir.

ÜLKEMİZDE beden eğitimi ve sporda, kuşkusuz sorunların ana nedeni yönetimdir. Türk sporunun yapısıdır.

Sporda, sorunların giderek büyümesinin nedeni, başarısız yönetimler ve bu yönetimlerin hızla bozduğu Türk Sporunun yapısı olmuştur.

Türkiye'de, sporda ilk örgütlenme girişimi Meşrutiyet'in ilanından sonra, dernek kurma hakkının kısıtlı da olsa kabul edilmesiyle başlamıştır.

İlk kez İstanbul'da başlayan spor kulüpçülüğü hareketi, 1920 yılında 14 kulübün birleşmesi ile oluşan, "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı"nı doğurmuştur. Bu hareket, özel sektöre dayalı spor politikasının oluşumunda etkenlerden biri olmuştur.

SPORDA DEVLETÇİLİK

Cumhuriyet'in ilanından sonra, Mustafa Kemal Atatürk, gençliğin ve sporun sorunlarının, özel sektörün elinde çözümlenemeyeceğini görerek, Türk Spor Kurumu'nu kurmuştur. Böylece, 1920–1932 dönemlerini kapsayan özel sektöre dayalı spor anlayışı yerini, devletçilik anlayışına, devlet politikasına bırakmıştır.

Özellikle, 1938'de Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ile, Sporda devlet politikasının uygulanmasına başlanmış, spora tamamen devlet egemen olmuştur.

Çeşitli sarsıntılar geçiren Türkiye, sporda devlet politikasını ve örgütlenmesini sürdürmüş, 1960 yılında Spor Toto örgütünü kurarak, spora ek kaynak sağlamayı amaçlamıştır. Bu arada, 1969 yılının sonlarına doğru da, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ve Kredi Yurtlar Kurumu'nun bağlı olduğu Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kuruluşunu gerçekleştirmiştir. Bu tarihten başlayarak da, Devlet politikası sporda yerini özel sektöre, politikasızlığa bırakmıştır.

BUGÜNKÜ SPOR ANLAYIŞI

Türk Sporunun yönetimi, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün tekelinde görülmektedir. Genel Müdürlüğün örgüt yapısı içinde, Merkez Danışma Kurulu, Federasyonlar, Bölge Müdürlükleri ve Bölge Danışma kurulları bulunmaktadır.

Birkaç örnek dışında, Türk sporu, spor yapanların katkısı olmadan, görüşü sorulmadan, özetle demokratik olmayan bir sistemle, tek elden yönetilmiş, yönlendirilmiştir.

Demokratik yöntemlerin işletilmediği sporda, giderek en büyük sorun, yönetimler olmuş, bu yönetimler, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün çağdaş bir yapıya kavuşmasını sağlayamamışlar, hatta zaman zaman bu tür girişimleri engellemişlerdir.

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün, dolayısıyla da Devletin belirli bir politikası yoktur. Federasyonları, yönetim ve yapı olarak çağdaş değildir. Federasyonlar, spor yapan kulüpleri ve sporcuları çoğaltmak, yeni olanaklar yaratmak yerine, dosya, kalem, klasör, daktilo, memur bulmakla uğraşmaktadırlar. Birimlerin yetki, görev ve sorumlulukları da belirlenmemiştir. Bugün Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü birimlerinde, görev ve yetki çatışması açıkça görülmektedir. Bu da, zaman, araç, gereç ve en önemlisi emek kaybına yolaçmaktadır. BTGM Bölge Müdürlüklerinin de sorunları bu sorunlardan soyutlanamaz.

Bu sorunların bir bölümü, BTGM Genel Müdürü Yücel Seçkiner'in çabaları ile çözümlenmeye başlamış, ancak, bu günlük çözümler, ilerisi için güven vermemiştir, vermemektedir.

NE YAPILMALI

Türk Sporunun sorunlarının çözümü için, yönetime ve yapıya demokratik bir sistem getirmek zorunlu hale gelmiştir.

Basında, gerek Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kuruluş yasası çalışmalarına başlanıldığı, gerekse, BTGM yasasının değiştirileceği yolunda haberler yer almaktadır. Bu, kaçırılmaması gereken önemli bir fırsattır. Bugünkü yönetim, geleceğe iyi bir miras bırakma şansına sahiptir. Bu miras, kuşkusuz, sporcuların, yöneticilerin, hakemlerin, antrenörlerin, daha açığı sporda yönetilenlerin de sporun yönetimine katılmasını, söz sahibi olmasını kapsayan bir yasa olmalıdır.

Bu yasa ile, Merkez Danışma Kurulu, Bölge Danışma Kurulları, Federasyonlar, hatta Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün yapısı değiştirilmeli ve herkesin yetkisi saptanırken, spor yapanların temsilcilerine de haklar, söz ve oy hakkı tanınmalıdır.

Sporun emekçiliğinden gelme olan bugünkü Bakanlık ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü yetkililerinin, sporda demokratik temel ve ilkeleri oluşturacaklarına ve Türk sporunda devlet politikasını oluşturacaklarına inanıyoruz, bunu kendilerinden bekliyoruz. ●

TELEVIZYON

GÜLDÜRÜ MÜ SULULUK MU

Ertuğrul ÖZKÖK

"Kızım seni JR'a vereyim mi?"

Bu sözlerle başlayan bir şarkıyı bakkal ve "süper marketler" yanında mahalle yaşamının üçüncü öğesi haline gelen "kasetçi" dükkanlarında duyduğumuz zaman pek o kadar yadırgamıyoruz. Ancak televizyonda başlayan bir yerli dizinin jeneriğinde bunları duymak televizyonla sokak kültürü arasındaki etkileşim bakımından ilginç gözlemlere götürüyor insanı. Televizyonun yarattığı bir kişilik, JR, müzik sanayine malzeme oluyor ve bu sanayinin ürettiği bir düzenleme bu kez televizyonda "komedi" olduğu söylenen bir dizinin jeneriğine oturuyor. Ve bu karşılıklı "paslaşma" da ulusal düzeydeki "kültür politikamızı" ince bir duvarcı ustalığı ile yavaş yavaş örüyor.

"Kızım seni JR'a vereyim mi" türünden bir şarkı ile daha jeneriğinde kendini ele veren "Laf Aramızda" adlı dizi televizyonun yıllardan beri değiştiremediği sıradan bir güldürü anlayışını ısrarla sürdürdüğünü göstermektedir. Perşembe akşamları onunla değişimli olarak yayına giren "Zaman Mekan Makinesi" ise toplumsal değişmenin çok gerilerinde kalan bir güldürü anlayışının trajik bir biçimde iflasını gözler önüne seriyor. Daha önce müzik alanında düşük bir sanayi kültürüne teslim olan TRT bu iki dizi ile şimdi de güldürü alanında beyaz bayrağı çekmeğe hazırlanmaktadır.

GÜLDÜRÜNÜN MALİYETİ

Güldürü, sanatın günlük yaşamla en çok kucaklaştığı türlerinden birisidir. Bu durumuyla onu sanatın insan yaşamına en çok yapışık olan bir öteki türü, mimarlık ile karşılaştırabiliriz. Eski Yunandan bu yana günlük yaşama katılmada, onu değerlendirmede güldürünün üzerinde yeterince düşünülmeyen bir payı olmuştur hep. İtalya'da Commeddia Dell' arte geleneği ülkenin sınırlarını da aşarak tüm Avrupa'yı etkilemiştir. Bugün bile İtalyan sinemasının dışa açılan pencerelerinde komedi en önemli yeri tutmaktadır.

Türkiye'nin toplumsal gelişiminde de, özellikle son 50 yılda çeşitli güldürü biçimleri toplumsal bilinçlenmenin önemli bir öğesi olarak süregelmiştir. Karagöz ile başlayıp Aziz Nesin, Celal Şahin, Muzaffer İzgü ve daha bir çok güldürü ustasından geçerek bu güne ulaşan bir yergi geleneğimiz oluşmuştur. 1971 yılından sonraki gelişmelerde ise yergiye dayalı güldürü geleneği siyasal gelişmeleri daha yakından izler duruma gelmiştir.

Ancak tüm bu gelişmeler yanında buna paralel olarak gelişen ve güldürüyü "sululukla" eşanlamlı tutan başka tür bir güldürü anlayışı da önceleri sinema ile şimdi de televizyon yoluyla yaygınlaşmaya başladı. 1960'lı yıllarda özellikle Öztürk Serengil'in başını çektiği bu hareket giderek sanayi kültürünün güldürü politikası haline dönüştü.

ŞARLO'DAN ALINACAK DERS

Alman düşünürü Goethe güldürünün kaynaklarını toplumdan aldığını söylemektedir. Güldürünün temel öğelerinden birisi olan yerginin başarısı yaşayan bir konuyu ele alarak bunu eleştirici bir gözle bakmasına bağlıdır. Bu konumuyla da güldürü siyasal ve ekonomik erkin keyfi uygulamalarına karşı en etkin toplumsal denetim araçlarından birisidir.

Güldürü böylesine ciddi bir olguyken kültürün en büyük yayma aracı olan televizyonun sıradan ve "bayağı" yapımlarla doldurulması gelecek konusunda bir tür ipotek oluşturmuyor mu? Kanımca televizyon yöneticilerinin güldürü programları konusunda ciddi bir biçimde düşünüp karar vermeleri gerekir. Bu konuda yapılabilecek basit bazı uygulamalar bulunabilir. Örneğin Batı'nın ürettiği kaliteli güldürü filmleri televizyonda yayınlanabilir. Bu konuda yapılabilecek basit bazı uygulamalar bulunabilir. Örneğin Batı'nın ürettiği kaliteli güldürü filmleri televizyonda yayınlanabilir. Bu konuda Charlie Chaplin'in kısa ve uzun metraj filmlerinde bazı örneklerin yayınlanma olanaklarının araştırılması ile işe başlanabilinir. Sessiz sinemanın Buster Keaton ve öteki örnekleri bunu izleyebilir. Böylece güldürü konusunda izleyiciye karşılaştırma olanağı veren öteki başka örnekleri de yayınlanarak izleyicide eleştirel bir güldürü zevkinin oluşmasına yardımcı olunabilir.

Şarlo'nun 1929 daki büyük ekonomik bunalımı izleyen yıllarda yaptığı "Asri Zamanlar" adlı film, güldürünün toplumsal işlevleri konusunda en öğretici yapımlardan biridir. Zincirleme iş düzeninin ortaya çıkardığı psikolojik sorunlar, işsizlik, grevler, grevci işçilere karşı iş çevrelerinin kiraladığı grev kırıcıları ile Amerikan toplumunun tüm çalışma koşulları bu filmde bir ucundan ele alınmaktadır. Hem de insanı katıla katıla güldürerek, bayağılığa, sıradanlığı, "sululuğa" düşmeden..."Laf Aramızda" ve "Zaman Mekan Makinesi"ni izleyenler ister istemez Türk Televizyonunu bir ilkesizlikler sistemi olarak değerlendiriyor. Müzik programları konusunda zaman zaman aşırı sert uygulamalara bile giden bir denetim, en az müzik kadar önemli bir başka sanat türü olan güldürü konusunda akıl almaz bir kayıtsızlığa bürünebiliyor. Bir Karagöz'ü, bir Kavukluyu, bir Aziz Nesin'i bir Ali Ulvi'yi bağrından çıkarabilen toplum böylesine "**lumpen**" bir güldürü anlayışına layık değildir.

Şarlo üzerine bir inceleme yapan Marcel Martin "Asri Zamanlar" filmi için, "**Bu film bir sanatçının insan yabancılaşması üzerine yaratabileceği en olağanüstü belgedir**" diyor. Televizyonda yayınlanan güldürü programları, yabancılaştırma üzerine değil ama, insanı yabancılaştıran en önemli belgeler olarak geleceğe kalacak. ●

TV PROGRAMINDAN SEÇMELER

23 MAYIS CUMARTESİ

17.05... **ŞEKER KIZ**
Bayan Poni'nin evinde, Candy'i bir sürpriz beklemektedir.

17.30... **GÜLE OYNAYA**
Sözcüklerin, oyunlaştırılarak sunulduğu bir çocuk programı.

18.00... **KÜÇÜK EV**

18.45... **MERHABA**
Köye yönelik programda, Mayıs ayı zirai mücadelesi ve hayvancılık konuları işleniyor. İlgi çeken köy bölümünde, İzmir Kemalpaşa Yiğitler köyü tanıtılıyor.

19.15... **BİR SOLİST**
AYŞE TUNALI beş şarkı söylüyor.

19.30... **ÜNLÜ NEHİRLER**

21.10... **EFENDİME SÖYLEYEYİM**

21.25... **ANARŞİ ve TERÖR**
12 Eylül öncesi, anarşi ve teröre karşı verilen mücadelenin başarısızlığa uğrama nedenlerinin konu edildiği programa, Prof. Ahmet Bayarslan, Doç. Güneri Akalın ve Türker Alkan ile gazeteci Oktay Ekşi, Mehmet Ali Kışlalı ve sendikacı Muzaffer Saraç katılıyor.

21.55... **BİZDEN SİZE**
Ugur Böceklerinin parodileriyle katıldığı programda, Mehmet Özbek, Emel Sayın, Erol Evgin, Zerrin Özer, Selma Güneri, Osman Yağmurdereli, Tanju Okay ve Erdem Alkın yer alıyorlar.

24 MAYIS PAZAR

11.00... **GÜNAYDIN**
Programda, İtalya Çocuk korosundan şarkılar, doğa köşesi ve Karagöz gibi konular işleniyor.

12.00... **TELEVİZYONDA SİNEMA**
"Yabancı" yönetmen Thomas Carr, başrollerde, Joe Crea, Virginia Mayo'nun oynadığı film, Amerika'da batıya göç eden bir kervanda geçen olaylardan kurulu.

13.45... **ODA ORKESTRASI**
TRT Ankara Oda Orkestrasının konseri,

14.30... **YAŞAMA SAVAŞI**
"Jacues Şehri" adlı bölümde, Arjantinde yaşayan Penguenlerin yaşamı anlatılıyor.

15.15... **WALT DİSNEY**
"Duygu ve mantık" adlı bölüm yayınlanacak.

1625... **PETEK**
Side ve Fethiye tarihi çevresiyle konu ediliyor.

17.05... **SMİT ve JONES**
"Dostluk" adlı bölümde, hapisten çıkan yaşlı dostlarına yardım etmek isterler ama onları sürprizler beklemektedir.

17.55... **SPOR DÜNYASI**
Haber merkezi tarafından hazırlanan programda, yurttaki ve dünyadaki önemli spor olayları ekrana getiriliyor.

21.10... **DALLAS**
"Dördüncü Oğul" Aile bağları iyice karışmakta, Amos adlı biri ortaya çıkarak, kahya Ray'ın Jock Ewing'in oğlu olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır.

22.20... **TELE—SİNEMA**
"YÜZÜCÜ" Uzun yıllar yaşadığı çevreye yabancılaşmış, sonra bir günlüğüne eski çevresine dönen bir adamın öyküsünün anlatıldığı filmde, Burt Lancester ve Mency Cushman oynuyorlar.

25 MAYIS PAZARTESİ

19.50... **FOLLY FOOT**

21.10... **UYKUDAN ÖNCE**

21.20... **ATATÜRKTEN ANILAR**

21.40... **KÖKLER**
Dizinin 8. bölümü ekrana geliyor. **"Ku Klux Klan"**cılar zencilere hayat hakkı tanımamaktadırlar.

22.35... **SPOR**
Haber merkezi tarafından hazırlanan programda, haftanın spor olayları ekrana getiriliyor.

26 MAYIS SALI

19.50... **ÇOCUKLARLA MÜZİK**

20.10... **TEMEL REİS**

21.10... **UYKUDAN ÖNCE**

21.20... **GÜNLERİN GETİRDİĞİ**
Uğur Dündar ve ekibi tarafından hazırlanan magazin programı,

22.05... **TELEVİZYONDA SİNEMA**

27 MAYIS ÇARŞAMBA

19.50... **YAŞAMAK NE GÜZEL**

21.10... **UYKUDAN ÖNCE**

21.20... **27 MAYIS ÖZEL PROGRAMI**

22.30... **ROCFORT DOSYASI**
Şampiyon klüpler finali oynanacağından program değişebilir.

28 MAYIS PERŞEMBE

19.50... **TARZAN**

20.15... **HAFTANIN ŞARKISI**

21.10... **UYKUDAN ÖNCE**

21.20... **YARIM YÜZYILDAN ÇİZGİLER**

21.30... **YERLİ DİZİ**

22.25... **YURTTAN DÜNYADAN**

29 MAYIS CUMA

19.50... **İNANÇ DÜNYASI**

21.10... **BENİ HATIRLAYINIZ**

21.15... **BEYAZ GÖLGE**

22.10... **MARATON**

22.55... **SÜSLÜ HAYATLAR**